

Nr 246.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om beviljande av vissa anslag till fångvården och statens tvångsarbetsanstalter m. m.; given Stockholms slott den 20 februari 1920.

Under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels medgiva, att den för fångvårdsstaten gällande ordinarie staten må från och med år 1921 undergå följande ändringar, nämligen

ej mindre, i vad den avser tjänstemän av högre grad, så till vida, att ur nämnda stat utgå de för tvångsarbetsanstalten å Svartsjö och tvångsarbetsanstalten i Landskrona upptagna särskilda avlöningsstater, *än även*, i vad nu ifrågavarande stat avser tjänstemän av lägre grad (bevakningspersonal), så till vida, att densamma minskas med 4 överkonstaplar med förordnanden som uppsyningsmän, 9 överkonstaplar, 48 vaktkonstaplar, 3 första vaktfruar och 13 vaktfruar, till följd varav staten i sagda del komme att erhålla följande ändrade lydelse:

	K r o n o r				
	Lön eller motsvarande	Tjänstgöringspenningar eller motsvarande	Arvode för särskilt förordnande	Summa	
1 överkonstapel (med förordnande såsom uppsyningsman)	1,000	550	200	1,750	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
14 överkonstaplar (med förordnande såsom uppsyningsmän)	14,000	7,700	2,800	24,500	
1 överkonstapel	1,000	550	—	1,550	
68 överkonstaplar	68,000	37,400	—	105,400	
1 vaktkonstapel	800	500	—	1,300	
401 vaktkonstaplar	320,800	200,500	—	521,300	
1 första vaktfru	700	350	—	1,050	Efter 5 år kan lönen höjas med 50 kronor och efter 10 år med ytterligare 50 kronor.
3 första vaktfruar	2,100	1,050	—	3,150	
1 vaktfru	600	300	—	900	
35 vaktfruar	21,000	10,500	—	31,500	
1 kokerska	400	200	—	600	
12 kokerskor	4,800	2,400	—	7,200	
Summa	—	—	—	700,200	

dels sänka följande i riksstaten under andra huvudtiteln upptagna ordinarie anslag, nämligen

bestämda anslaget till fångars vård och underhåll från dess nuvarande belopp 1,075,300 kronor med 125,500 kronor till 949,800 kronor,

förslagsanslaget till fångars vård och underhåll från dess nuvarande belopp 2,800,000 kronor med 300,000 kronor till 2,500,000 kronor samt

förslagsanslaget till ålderstillägg för en del vid fångvårdsstyrelsen och fångvården anställda ämbets- och tjänstemän från dess nuvarande belopp 96,000 kronor med 6,000 kronor till 90,000 kronor;

dels till förstärkning av ordinarie förslagsanslaget till fångars vård och underhåll på *extra stat* för år 1921 bevilja ett förslagsanslag, högst 600,000 kronor,

dels godkänna av departementschefen framlagda förslag till ordinarie avlöningsstater för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens

tvångsarbetsanstalt i Landskrona, att tillämpas från och med år 1921, ävensom de av departementschefen föreslagna villkoren och bestämmelserna för åtnjutande av de med ordinarie befattning i nämnda stater upptagna avlöningsförmånerna;

dels förklara, att en var, som med eller efter ingången av år 1921 tillträder sådan ordinarie befattning, skall vara pliktig att underkasta sig förenämnda villkor och bestämmelser;

dels medgiva,

ej mindre att såsom tillägg till de för åtnjutande av de enligt den från och med år 1911 gällande staten för fångvårdsstaten med ordinarie befattning vid samma stat förenade avlöningsförmåner stadgade villkor och bestämmelser må förordnas, att innehavare av dylik befattning må i fråga om ålderstillägg räkna sig till godo tid, varunder han innehaft motsvarande eller jämförlig befattning vid någon av statens tvångsarbetsanstalter,

än även att såsom tillägg till de för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt den för statens uppfostringsanstalt å Bona från och med år 1918 gällande avlöningsstaten må förordnas, att innehavare av befattning vid sistnämnda anstalt må i fråga om ålderstillägg räkna sig till godo tid, varunder han innehaft motsvarande eller jämförlig befattning vid någon av statens tvångsarbetsanstalter;

dels ej mindre till bestridande av kostnaderna för införande vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö av elektrisk belysning, vilka kostnader, frånsatt konjunkturtillägg till vattenfallsstyrelsen, beräknats uppgå till sammanlagt 55,000 kronor, på 1920 års tilläggsstat under andra huvudtiteln bevilja ett reservationsanslag å 30,000 kronor, än även medgiva, att återstoden av nämnda kostnader må förskjutas, så länge anstalten lyder under fångvården, från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll för att därefter påföras förslagsanslaget till anstalten och, tills detta förskott blivit ersatt genom avkastningen av anstaltens gårdsbruk, i vederbörande räkenskaper redovisas å särskilt konto;

dels ock från och med år 1921 i riksstaten under femte huvudtiteln uppföra följande ordinarie anslag, nämligen

till statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö

ett bestämt anslag å 89,100 kronor och

ett förslagsanslag å 200,000 kronor samt

till statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona

ett bestämt anslag å 36,400 kronor och
ett förslagsanslag å 130,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens
vederbörande utskott.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNÉR,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde — i vissa avseenden jämväl i egenskap av tillförordnad chef för civildepartementet — ärende rörande avlåtande till riksdagen av proposition om *tvångsarbetsanstalternas skiljande från fängvårdsförvaltningen* samt bestämmande av vissa *anslag för år 1921 till fängvården och tvångsarbetsanstalterna m. m.*

Härvid anförde föredraganden:

På min hemställan framlade Kungl. Maj:t vid 1918 års lagtima riksdag proposition (nr 388) om tvångsarbetsanstalternas skiljande från fängvårdsstyrelsen och läggande under särskilda styrelser direkt under justitiedepartementet. Propositionen blev — med en mindre jämkning — av andra kammaren antagen, men av första kammaren med knapp röstövertikt (8 röster) avslagen.

Vid avlåtandet av innevarande års statsverksproposition anmälde

jag för Kungl. Maj:t, att, då jag för min del alltjämt vore övertygad om att tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvården vore väl motiverat ur såväl principiella som praktiska synpunkter, jag ämnade — på sätt redan uttalats i Kungl. Maj:ts proposition (nr 359) till 1919 års lagtima riksdag med förslag om ny lag om statsdepartementen, vilken proposition av riksdagen lämnats utan anmärkning i denna punkt — föreslå Kungl. Maj:t att till innevarande års riksdag avlåta förnyad proposition om nu förevarande anstalters utbrytande ur fångvården och deras förläggande under särskilda styrelser till det nya socialdepartementet.

Förevarande organisationsfråga har numera kommit i det skick, att jag kan underställa densamma Kungl. Maj:ts prövning. I sammanhang härmed anhåller jag att få till behandling upptaga några andra spörsmål, som hava avseende å tvångsarbetsanstalterna.

I. Tvångsarbetsanstalternas skiljande från den egentliga fångvården.

A) Lämpligheten av den ifrågasatta organisationsförändringen.

Själva huvudspörsmålet, frågan om *tvångsarbetsanstalternas frigörande från den egentliga fångvården*, blev genom inhämtande av myndigheters yttrande samt särskilda sakkunnigas tillkallande, så utförligt utredd före avlåtet av 1918 års förutnämnda proposition i ämnet att jag ej ansett erforderligt, att nu, efter allenast så kort tids förlopp, införskaffa förnyad utredning i förevarande avseende. Vad då gällde torde allt fortfarande i stort sett äga sin giltighet. Det må därför nu tillåtas mig att till en början i korthet redogöra för 1918 års proposition i denna del samt för propositionens behandling vid 1918 års lagtima riksdag för att därefter tillägga ytterligare några ord till bemötande av de skäl, som under ärendets handläggning i riksdagen framförts mot organisationsförändringen samt till motivering för frågans förnyade framläggande nu.

1918 års proposition i ämnet samt dess behandling vid 1918 års lagtima riksdag.

Den närmaste anledningen till att nu föreliggande spörsmål ansågs böra underställas 1918 års riksdags avgörande var den, att densamma i visst avseende sammanhänge med det förslag till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar m. m., om vars antagande Kungl. Maj:t till samma riksdag avlät proposition. Detta förslag innebar nämligen en reform av det dittills rådande systemet för könssjukdomarnas bekämpande bland annat så till vida, att enligt förslaget all reglementering av prostitutionen skulle upphävas. I nära samband med denna reform stod emellertid frågan om, vilka åtgärder från samhällets sida skulle kunna vidtagas för att verksamt motarbeta prostitu-

tionen och korrektivt ingripa mot vissa av dess yttringar. Särskilt det korrektiva förfarandet mot prostituerade kvinnor, såsom det dittills tillämpats, hade varit föremål för åtskilliga tungt vägande anmärkningar, såväl inom reglementeringskommittén som på andra håll. Både ur allmänt sociala synpunkter och för att den föreslagna lagstiftningen angående könssjukdomars bekämpande skulle vinna önskvärd fullständighet och effektivitet, ansågs det vara erforderligt, att en omläggning av den korrektiva behandlingen av omförmälda kvinnor vidtoges. Detta innebure — framhöll jag vid avlåtandet av propositionen i fråga — väsentligen en förändring i de bestämmelser i lösdrivarlagen, som reglerade ingripandet mot de prostituerade kvinnorna. Något positivt förslag i detta avseende förelåg icke för det dåvarande, och med hänsyn till den då pågående revisionen av lösdriverilagstiftningen i dess helhet höll jag före, att det icke kunde sättas i fråga att föregripa resultatet av denna utredning. En väsentlig del av de anmärkningar, som riktats mot den korrektiva behandlingen av de prostituerade kvinnorna, hänförde sig emellertid till formerna för anordnande av dem ådömt tvångsarbete, och på denna punkt ansåg jag det vara möjligt att redan då genomföra vissa partiella reformer utan att avvakta en fullständig revision av lösdriverilagstiftningen. Huru denna revision än komme att utfalla, torde det kunna förutses, att åtminstone en del prostituerade alltjämt måste betraktas såsom lösdrivare och underkastas tvångsarbete. Med hänsyn härtill syntes det mig även för den framtida regleringen av hithörande förhållanden vara av betydelse, att tvångsarbetet erhöles en så tillfredsställande form som möjligt.

För att erhålla kännedom om fattigvårdslagstiftningskommitténs ståndpunkt i förevarande avseende avlät jag, med föranledande av en anhållan från dåvarande chefen för civildepartementet, den 20 december 1917 till nämnda kommitté en skrivelse, däri jag anhöll om upplysning, huruvida under den pågående revisionen av lösdriverilagstiftningen frågan om behandlingen av prostituerade kvinnor varit föremål för utredning samt huruvida något förslag, som berörde det korrektiva förfarandet emot nämnda kvinnor, blivit utarbetat eller varit föremål för övervägande. Därvid anmodade jag kommittén att särskilt meddela, huruvida kommittén under sitt arbete funnit anledning föreligga att, med hänsyn till de särskilda syften, som tvångsarbetsanstalterna i riket avsåge att fylla, ifrågasätta någon omläggning av dessa anstalters nuvarande organisation och ledning.

Fattigvårdslagstiftningskommittén.

Med anledning av denna min förfrågan meddelade fattigvårdslagstiftningskommittén i skrivelse den 16 januari 1918, att efter en första förberedande behandling av frågan om revision av lösdriverilagstiftningen inom kommittén uppgjorts ett preliminärt förslag till lag angående behandling av lösdrivare samt att nämnda lagförslag omfattade jämväl prostituerade kvinnor. Då kommittén ansett sig böra i lagförslaget medtaga ifrågavarande kategori av kvinnor, hade kommittén utgått från den förutsättningen, att den blivande lagstiftningen skulle få en starkare preventiv karaktär än för närvarande vore fallet samt att en omorganisation skulle äga rum av tvångsarbetsanstalterna för kvinnor. Denna ändrade organisation hade kommittén tänkt sig böra bestå bland annat däri, att dessa anstalter skulle skiljas från fängvårdsförvaltningen och ställas under en direkt under justitiedepartementet lydande styrelse, i vilken jämväl borde finnas ett par kvinnliga ledamöter. Även i fråga om tvångsarbetsanstalterna för män hade kommittén tänkt sig en förändrad organisation i samma riktning, nämligen med en särskild styrelse, som sorterade direkt under justitiedepartementet. Det huvudsakliga skälet för ett skiljande från fängvårdsförvaltningen hade här, liksom i fråga om kvinnorna, varit, att man så mycket som möjligt velat förhindra, att tvångsarbetet finge karaktären av ett straff. Gällande lösdriverilagstiftning hade ej så klart betonat behandlingens preventiva natur och då man nu sökte framhäva och utveckla denna, hade det ansetts nödigt att lösa sambandet med fängvården. Ett i samband med förutnämnda lagförslag uppgjort utkast till stadga för en statens arbetsanstalt för män stödde sig väsentligen på de bestämmelser, som gällde för statens uppfostringsanstalt å Bona.

*Direktörerna
vid tvångs-
arbetsanstal-
terna i Norr-
köping och i
Landskrona.*

Fattigvårdslagstiftningskommitténs berörda yttrande remitterades till fängvårdsstyrelsen för avgivande av yttrande. Styrelsen lät i ärendet höra direktörerna vid dåvarande tvångsarbetsanstalterna för kvinnor, nämligen den i Norrköping och den i Landskrona. Dessa befattningshavare ställde sig förstående till tanken på att skilja tvångsarbetsanstalterna från fängvården och lägga dem under särskilda styrelser. Såsom skäl till denna anordning framhölls särskilt, med den planerade omläggningen av själva tvångsarbetets natur som utgångspunkt, att man borde söka få behandlingen av den till tvångsarbete dömda alltmer inriktad på uppfostran — detta gällde i all synnerhet de unga — och alltså i möjligaste mån söka förhindra, att tvångsarbetet finge karaktären av straff.

I den skrivelse av den 14 februari 1918, varmed fångvårdsstyrelsen överlämnade nyssnämnda båda befattningshavares utlåtanden, yttrade styrelsen, med tanke särskilt på den kategori av de kvinnliga tvångsarbetarna, som närmast givit anledning till att frågan om tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvården då uppkommit, nämligen de prostituerade, i huvudsak följande:

Fångvårdsstyrelsen i utlåtande den 14 februari 1918.

Med den erfarenhet styrelsen hade om en hel del av ifrågavarande kvinnors karaktär och svårleddhet, måste styrelsen bestämt framhålla, att knappast någon möjlighet funnes att mot deras vilja omhändertaga dem i skyddshem eller andra anstalter utan att dessa ägde tillgång till en kraftig tvångsmakt. Dessa kvinnor vore snart sagt de mest svårskötta bland alla dem, som stode under behandling i rikets fångvårdsanstalter. Ofta med förstörda nerver, lättretliga, obehärskade till lynnet, hetsade av sina drifter, som gärna toge sig perversa uttryck, kunde de i många fall inom en anstalt hållas till skick och ordning endast genom stränga disciplinmedel. Frånvaron av de möjligheter i nämnda avseende, som erbjödes inom en fångvårdsanstalt, skulle helt visst leda till nedslående iakttagelser.

Skulle sådan ändring göras i gällande lösdrivarlags bestämmelser, att tvångsarbete ej vidare bleve tillämpligt å kvinnor, som förde ett för allmän säkerhet och ordning vådligt liv i sedeslöshet, måste således enligt styrelsens mening för deras omhändertagande i slutna vård, där sådan erfordrades, beredas andra anstalter, som i det närmaste liknade tvångsarbetsanstalterna. Huruvida vid dylikt förhållande kunde vara skäl att frångå nuvarande bestämmelser i föreliggande hänseende, berodde på den vikt, som finge tillerkännas strävandet att frigöra de lösaktiga kvinnornas korrekativa behandling från »fångvården». I sak bleve skillnaden knappast någon i de fall, då anstaltsbehandling erfordrades.

Efter det fångvårdsstyrelsen därefter närmare angivit några av de riktningar, i vilka en reform av tvångsarbetsförfarandet enligt styrelsens mening borde gå, framhöll styrelsen i sin förevarande skrivelse en del svårigheter, som skulle möta den ifrågasatta organisationsförändringen. Styrelsen yttrade i denna del:

I anledning av vad fattigvårdslagstiftningskommittén anfört därom, att en tilltänkt omorganisation av tvångsarbetsanstalterna för kvinnor kunde bestå bland annat däri, att för dessa anstalter skulle finnas en särskild direkt under justitiedepartementet lydande styrelse, i vilken jämväl borde finnas ett par kvinnliga ledamöter, tilläte styrelsen sig erinra, att, på sätt redan förut framhållits, en stark disciplinär myndighet måste göra sig gällande inom en dylik anstalt, fullt ut med samma nödvändighet som inom anstalterna för män. Kommittén hade tänkt sig ett fränskiljande från fångvårdsförvaltningen även av sistnämnda anstalter i ändamål att så mycket som möjligt förhindra, att tvångsarbetet finge karaktären av straff. Följden av denna tankes genomförande enligt den av kommittén antydda planen bleve skapandet av ett antal styrelser, sammansatta av personer i allmänhet utan förut förvärvad sakkunskap och utan erforderlig överblick. Styrelserna vore hänvisade var för sig att följa sin åskådning till det helas förvirrande.

För att icke missbruk av en stark disciplinär myndighet skulle behöva befaras, måste över de särskilda bestämmande myndigheterna finnas en överledning, som med samlad erfarenhet från liknande områden kunde avgöra gränserna för det behövliga ingripandet.

Vidare vore att märka, att svårigheten ett bereda ifragavarande internerade en lämplig sysselsättning löstes på ett mera fruktbarande sätt, om det skedde i samband med straffanstaltens förseende med arbete. Den organisation, som nu för ändamålet funnes genomförd, skulle icke kunna ersättas genom några decentraliserade småstyrelserns bemödanden.

Tjänstepersonalen kunde givetvis bättre tillgodogöras, om valet stode öppet att placera en var vid den anstalt, där hans förutsättningar gjorde honom bäst passande. Ju flera anstalter, som i detta avseende lydde under samma förvaltande myndighet, desto gynnsammare ställde sig förhållandena i nämnda hänseende.

Så vore också fallet i fråga om den ekonomiska förvaltningen. Upphandlingarna kunde ske i vida större skala. Avkastningen av jordbruk och trädgårdar nyttiggjordes på ett förmånligare sätt, då ett större antal konsumenter funnes inom samma förvaltning.

Hela vinsten skulle vara att »så mycket som möjligt förhindra, att tvångsarbetet finge karaktären av straff». Denna karaktär skulle således vara beroende av en namnfråga: den att centralverket benämndes »fångvårdsstyrelsen».

Som fångvårdsstyrelsen icke före avgivandet av sitt nu refererade utlåtande inhämtat yttrande från direktören vid den enda tvångsarbetsanstalt för män, som för det dåvarande var i verksamhet, nämligen tvångsarbetsanstalten å Svartsjö, anmodade jag styrelsen att skyndsamt i ärendet inhämta yttrande jämväl från bemälda direktör och därefter avgiva det förnyade utlåtande, som av berörda yttrande kunde föranledas.

I det yttrande, som Svartsjödirektören i anledning därav avgav till fångvårdsstyrelsen, påpekade han inledningsvis en del brister i det nuvarande tvångsarbetsväsendet samt yttrade därefter i huvudfrågan, om tvångsarbetsanstaltens skiljande från fångvården, i korthet följande:

Något, som vid en eventuell reformering av tvångsarbetsväsendet syntes vara av ingripande betydelse, vore att söka från de internerade och deras anhöriga borttaga den känsla av bitterhet, som vore den förhärskande hos dessa människor. Denna känsla vore delvis förklarlig. Utan att vara för brott dömda eller efter att rent av hava av domstol frikänts intoges personer i statens fångvårdsanstalter där de i stort sett behandlades lika med domfällida brottslingar. Särskilt syntes detta kännas upprörande för de för tredska mot fattigvårdslagen dömda. Dessa, som i övrigt kunde vara oförvitliga människor, förmådde i regel ej fatta, varför de blivit fångar, som skulle underkastas den vanära detta namn dock medförde. Helt annorlunda skulle saken ställa sig, om de anstalter, till vilka dessa lösdrivare och understödstagare översändes, verkligen bleve, vad de borde vara: arbetsinrättningar i statens hand med för detta ändamål lämpad yttre och inre organisation.

Tvångsarbetsväsendet syntes på grund härav böra skiljas från fångvården. Liksom instituten tvångsupfostran och tvångsinternering organiserats utanför fång-

Direktören
vid tvångs-
arbetsan-
stalten å
Svartsjö.

vården, syntes även tvångsarbetsväsendet böra ställas under auman ledning. Fattigvårdslagstiftningskommittén hade redan upptagit denna tanke, som ävenledes länge såsom ett önskemål framstått för inom detta område socialt intresserade personer. Härigenom skulle tvångsarbetet frigöras från det, som för tvångsarbetaren framstode såsom en av samhällets stora orättvisor: detta att han gjordes till fänge och i likhet med dömda förbrytare förvarades å en statens fängvårdsanstalt. Nu kunde naturligen invändas, att namnet ej gjorde något till saken, men tydligt vore, att just den etikett, som fängvårdsnamnet påsatte tvångsarbetet, till största delen dock vore skulden till den rådande uppfattningen, att detta arbete i själva verket ingenting annat vore än ett maskerat straffarbete. Härpå skulle en förändrad benämning av fängvårdsstyrelsen ej kunna råda bot.

Någon fara för tvångsarbetsväsendet i disciplinärt avseende skulle en eventuell skilsmässa från fängvården ej gärna kunna innebära. Disciplin och ordning rådde även inom andra områden än inom fängvårdsanstalterna, exempelvis inom sjukvårdsinrättningar och sanatorier, inom städernas arbetsinrättningar och andra institutioner.

Efter det Svartsjödirektören därefter ingått i bemötande av en del andra av fängvårdsstyrelsen mot organisationsförändringen framförda betänkligheter, tillade han:

Genom tvångsarbetsväsendets skiljande från fängvården skulle samtidigt den tanke bringas till utförande, som av riksdagens revisorer år 1917 framfördes med avseende å jordbruksdriftens å Svartsjö ställande under särskild, även för sådant ändamål sammansatt styrelse.

Det av styrelsen för statens vardanstalt å Venngarn nyligen väckta förslaget om viss ändring i lagen om behandling av alkoholister, avseende att bereda möjlighet till överflyttning från statens alkoholistanstalt till tvångsarbetsanstalt av mera svårskötta individer, syntes efter ett eventuellt fränskiljande av tvångsarbetsväsendet från fängvården ävenledes lättare kunna genomföras i betraktande av arten hos de skäl, som vid tiden för lagens tillkomst anfördes mot införandet av en liknande, redan då ifrågasatt bestämmelse.

Detta Svartsjödirektörens yttrande överlämnade fängvårdsstyrelsen med skrivelse den 4 mars 1918. I denna konstaterades styrelsen till en början, att styrelsen och bemälda direktör väsentligen vore av samma mening med avseende å sättet för avhjälpandet av en del brister, som nu vidlåde tvångsarbetsväsendet. Därefter yttrade styrelsen bland annat:

Däremot avveke direktörens åsikt från styrelsens därtinnan, att han ansåge tvångsarbetsanstaltarnas förknippande med fängvården medföra desamma allt för stora likställande med straffanstalterna och att en namnförändring å styrelsen icke skulle avlägsna denna olägenhet.

I denna punkt torde få erinras, att i törhända de flesta länder tvångsarbetsanstaltarnas förvaltning lydde under samma ledning som straffanstaltarnas, att tvångsarbetet i själva verket vore en påföljd för lagöverträdelse av icke ofarlig art, ehuru det ådömdes i administrativ väg samt att gällande lösdrivarelag lämnade fattigvårdssamhälle öppet att upprätta egen tvångsarbetsanstalt för tvångsarbetes

Fängvårdsstyrelsen i utlåtande den 4 mars 1918.

avtjänande. men att sådana enskilda anstalter icke kommit till stånd i nämnevärld män.

Överdirektören i styrelsen vore själv sedan ett tjugotal av år ledamot av styrelsen för åkerbrukskolonien Hall och hade således künnedom om den verksamhet, en enskild styrelse kunde utöva i fråga om ledningen av en stor anstalt för socialt undermåliga. Denna verksamhet kunde endast utövas i största allmänhet. Att följa arbetet mera ingående vore icke möjligt. Då nu Svartsjödirektören förordade tvångsarbetsanstalternas frigörande från fångvårdsstyrelsen och deras läggande under enskilda styrelser, innebure detta, att platsledningen skulle berövas den såväl i avseende å personalvården som beträffande den ekonomiska förvaltningen erfarna detaljuppsikt, som fångvårdsstyrelsen med i lantbruksgöromälen och räkenskapshänseende m. m. sakkunniga tjänstemäns biträde vore i tillfälle att utöva med större kontinuitet än en enskild styrelse av privatpersoner. Det kunde med visshet påstås, att styrelsen hade både mera tid och mera intresse att ägna åt ledningen av tvångsarbetsanstalterna än den enskilda styrelsens medlemmar, som måste taga uppdraget mera såsom en tillfällig bisysselsättning.

Fångvårdsstyrelsen i utlåtande den 5 april 1918.

Efter det, såsom jag får tillfälle att utförligare omnämna längre fram, särskilt tillkallade sakkunniga avgivit yttrande rörande det närmare sättet för ett eventuellt frigörande av tvångsarbetsanstalterna från deras nuvarande samband med den egentliga fångvården, blev berörda yttrande remitterat till, bland andra myndigheter, jämväl fångvårdsstyrelsen. I det förnyade utlåtande i ärendet, som detta ämbetsverk i anledning därav avgav den 5 april 1918, ingick styrelsen jämväl närmare på själva huvudspörsmålet om lämpligheten överhuvudtaget av en dylik organisationsförändring samt yttrade i denna del i huvudsak följande:

Då en stor del av dem, som omhändertoges för lösdriveri, ej sällan vore farliga och mera svårskötta än straffångar, borde krävas, att tvångsarbetsanstalterna vore så inrättade, att de erbjöde ett tillfredsställande förvar och betryggande anordningar för upprätthållande av ordning och säkerhet.

Under antydda förhållanden komme tvångsinterneringen av lösdrivare med tillhörande arbetsplikt att i väsentliga drag gestalta sig på samma sätt som den frihetsförlust, vilken drabbade fångarna i straffanstalter av viss typ. Från denna synpunkt sett vore det därför, enligt styrelsens mening, intet att erinra emot tvångsarbetsanstalternas bibehållande under fångvårdens ledning. En sådan anordning syntes tvärtom erbjuda övervägande fördelar och innebure enligt styrelsens uppfattning icke något som helst hinder för iakttagande av de modifikationer i behandlingen, som tvångsarbetets egenart krävde.

De nu i bruk varande tvångsarbetsanstalterna å Svartsjö och i Landskrona vore båda inrättade och anordnade med hänsyn till uppgiften att vara interneringsplatser för personer berövade friheten. Vål hade under senaste åren vidtagits åtgärder för att alltmera framhäva tvångsarbetets olikhet mot fängelse och straffarbete, men det hade ännu icke kunnat bringas dörhän, att icke logement, arbets-salar, gårdar m. m. fortfarande gåve i det närmaste samma intryck som vanliga straffanstalter för gemensambetsfångar. Ehuru arbetsdriften vid båda de ifråga-

varande anstalterna i stor omfattning numera omlagts till friluftsgöromål, hade de internerades behandling dock icke kunnat tillräckligt frigöras i ändamål att avlyfta intrycket av tvångsarbetets alltför nära likhet med straffbehandling. För att detta önskemål skulle kunna uppnås, förefölle det styrelsen som om en djupare gående omläggning behövdes än enbart den, som innebures i de hittillsvarande anstalternas överflyttande från fängvårdsstyrelsens förvaltning.

I ett den 15 april 1918 dagtecknat utlåtande uttalade sig överståthållarämbetet för polisärenden i denna fråga, särskilt så vitt angick dess samband med reglementeringens upphävande. Ämbetet yttrade bland annat:

*Överståthållarämbetet
för polis-
ärenden.*

Det vore visserligen icke att antaga, att efter reglementeringens avskaffande tillämpning av lösdrivarlagen skulle komma att erfordras i mindre omfattning än därförut, men den korrektiva behandlingen av prostitutionen finge naturligtvis en annan innebörd, när den avsåge att motarbete prostitutionen i stället för att vidmakthålla reglementeringen.

Med hänsyn till sistberörda förhållande torde emellertid bristerna i den korrektiva behandlingen, sådan den nu vore anordnad, bliva mera framträdande efter reglementeringens upphävande, och det bleve då av större betydelse att härutinnan åstadkomma ändring:

Det hade framhållits såsom ett önskemål, att tvångsarbetet anordnades så, att det så litet som möjligt finge karaktären av straff. Där reglementering förekomme, ådömdes varning och tvångsarbete beträffande prostituerade kvinnor vanligen såsom påföljd för överträdelse av reglementet och kunde då i viss mening anses som straff, men när inskridandet uteslutande avsåge att åstadkomma rättelse i den prostituerades levnadssätt och vänja henne vid arbetssamhet och ordnade levnadsvanor, kunde det icke längre vara tal om bestraffning, ehuruval det icke kunde undvikas, att den fruktade interneringen alltid komme att för mången framstå såsom en straffpåföljd.

Den benämning, som åsattes den korrektiva behandlingen, betydde i sak kanske mindre, och det vore väl icke heller i sådant hänseende av någon betydelse. huruvida tvångsarbetsanstalterna bibehölles under eller skildes från fängvårdsstyrelsen. Men den individualiserade behandling, som vore en nödvändig förutsättning för en mera fruktbar anstaltsvård, och kanske i ännu högre grad den nödvändiga omvårdnaden om kvinnorna, sedan det egentliga tvångsarbetet upphört, torde medföra en sådan omläggning av hela den korrektiva behandlingen av de prostituerade, att denna icke längre hörde rätt väl tillsammans med fängvården. Det torde särskilt vara av vikt, att frågor rörande anstaltsvården och vad därmed sammanhängande finge behandlas under friare former dels med hänsyn till behovet av erfarenhet och anställande av nya försök bland annat för möjliggörande av lämplig övergång från den strängare, mera tvångsbundna behandlingen till ökad frihet för de internerade och dels för befrämjande av samarbete med föreningar och enskilda personer för beredande av vård och arbete åt sådana kvinnor, som kunde från anstalterna till dem överlämnas. Det syntes därför lämpligt, att ifrågavarande anstalter skildes från fängvården samt liksom uppfostringsanstalten å Bona och vårdanstalten för alkoholister vid Venngarn ställdes under särskild styrelse.

Vad här anförts torde i väsentliga hänseenden äga tillämpning jämväl beträffande de manliga lösdrivarna och de för dem avsedda anstalterna. Dock före-

funnes så till vida en bestämd skillnad, att många manliga lösdrivare vore att likställa med vanliga förbrytare, till vilken kategori borde hänföras även så kallade bondfångare, prejare m. fl., men denna omständighet torde icke utgöra något hinder för den föreslagna omläggningen, under förutsättning likväl att ledningen av anstalterna utrustades med erforderlig tvångsmakt för upprätthållande av nödig disciplin och ordning.

Social-
styrelsen

Socialstyrelsen avgav i ärendet infördrat utlåtande, dagtecknat den 9 april 1918. I detta hette det beträffande det föreliggande huvudspörsmålet om tvångsarbetsväsendets skiljande från fängsvårdsförvaltningen i huvudsak följande:

Beträffande lösdrivarna liksom andra grupper av sociala samhällslement framträdde numera allt starkare kraven på en omläggning av samhällets skyddsåtgärder. Erfarenheten finge nämligen anses hava visat, att ett mycket starkt betonande av de repressiva momenten icke vore ändamålsenligt, då detsamma i allmänhet icke vore ägnat att förbättra individerna och förhindra återfall. En i verklig mening förebyggande verksamhet måste nämligen grundas på en uppfostran av individerna, genom vilken dessas karaktär stärktes och deras förmåga av ärlig självförsörjning utvecklades. Enligt denna uppfattning vore givetvis interneringen vid tvångsarbetsanstalt ingalunda den enda åtgärd, som från samhällets sida borde vidtagas, utan endast ett led i en serie av anordningar, genom vilka man sökte bereda en stödande omvårdnad för individer, som behövde hjälpas fram till fullt självansvar. Där interneringen måste vidtagas, skedde detta visserligen delvis för att skydda samhället och andra individer för yttringar av deras samhällsfarlighet, men väsentligen för att den internerade måtte genom starkt uppfostrande inflytande under längre tid få den viljans och kroppens härdning, att han efter interneringstidens slut kunde, eventuellt med fortsatt övervakning, bliva en samhällsnyttig, lojal medborgare. En sådan uppfostran skedde visserligen under tvunget kvarhållande å anstalt men icke på uniform tvångsväg. Individernas förutsättningar i avseende å psykisk läggning, ursprung och uppfostran, vanor, yrkesutbildning, tidigare social ställning med mera vore så olika, att man endast genom långt driven individualisering av deras behandling kunde förvänta goda resultat.

Denna uppfattning torde med all säkerhet komma att präglade det förslag till lagstiftning i ämnet, som snart vore att förvänta från fattigvårds- och lagstiftningskommittén. Vid de mera provisoriska åtgärder i avseende å lösdrivares behandling, som i avvaktan på den hithörande lagstiftningens revision kunde ifrågakomma, hade man sålunda att hålla i sikte, att utvecklingen på området otvivelaktigt komme att gå i den nyss antydda riktningen. De likartade tendenser, som framträdde inom fängsvården, torde visserligen allt mera komma att präglade även fångarnas behandling. Å andra sidan torde emellertid straffhotet här komma att ännu längre förbliva av dominerande betydelse. Det syntes därför sannolikt, att med det starkare betonande av vårdens förebyggande karaktär, som redan nu trängde sig fram beträffande lösdrivarna, denna gren av samhällets vårdverksamhet komme att mera markerat än förr skilja sig från fängsvården och närma sig behandlingen av andra slag av socialt mindervärda individer, såsom alkoholister, vissa grupper understöds-tagare och försumliga familjeförsörjare, vanartiga minderåriga samt minderåriga förbrytare, alkoholbrottslingar, abnorma brottslingar, som icke vore i behov av hosi-

talsvård, med flera. Endast för vissa av dessa kategorier vore en rationell behandling ännu genomförd, för andra förbereddes sådan, medan åter några ännu icke blivit föremål för den särskilda uppmärksamhet från det allmännas sida, att deras omhändertagande under lämpliga former tagits i närmare övervägande. Styrelsen funne det emellertid sannolikt, att de nära beröringspunkterna mellan nu berörda grupper av socialt mindervärda samt de likartade synpunkter, som måste anläggas på deras behandling, skulle föranleda, att vården av dem komme att organiseras efter i huvudsak samma riktlinjer. Då därvid de sociala momenten måste bliva dominerande, torde också den centrala ledningen komma att tillhöra det departement, som hade att handlägga övriga sociala ärenden. I frågans nuvarande läge och i avvaktan på lösdrivarlagstiftningens reviderande torde emellertid böra anstå med det mera definitiva prövanDET av dessa organisationsspörsmål, och endast sådana jämkningar härutinnan vidtagas, som i minsta mån föregrepe och bunde utvecklingen. Med hänsyn härtill torde man nu böra utgå ifrån, att frågor om lösdrivares behandling åtminstone tills vidare borde bibehållas hos justitiedepartementet.

Beträffande den närmare ledningen av tvångsarbetsanstalterna hade fattigvårdslagstiftningskommittén nu principiellt uttalat sig för deras avskiljande från fängvårdsstyrelsens förvaltningsområde. I samma riktning hade direktören vid Svartsjö tvångsarbetsanstalt yttrat sig, varemot fängvårdsstyrelsen förklarat sig anse, att tvångsarbetsanstalterna allt framgent borde sortera under styrelsen.

Vid övervägande av de skäl, som anförts för vardera av dessa uppfattningar, vore, enligt socialstyrelsens förmenande, av avgörande betydelse den nyss hävdade askådningen, att vid en reformering av lösdrivarebehandlingen huvudvikten borde läggas på uppfostran till och genom arbete, samtidigt som de outhärliga tvångsåtgärderna i största möjliga utsträckning berövades sin repressiva karaktär, och att sålunda varje anordning, som förhindrade förverkligandet av detta syfte borde undvikas. Även om den praktiska utformningen av lösdrivarbehandlingen skulle komma att gestalta sig på samma sätt under fängvårdsstyrelsens som under en annan ledning, syntes det sålunda lämpligast, att det direkta sambandet mellan tvångsarbetsanstalterna och straffverkställighetens centralmyndighet upphävdes.

Om socialstyrelsen alltså anslöte sig till fattigvårdslagstiftningskommitténs uppfattning i ämnet, förelåge emellertid icke för styrelsen fasta hållpunkter för ett bedömande av den lämpliga tiden för genomförande av den ifrågasatta förändringen. Därest med säkerhet kunde förutses, att lösdrivarlagstiftningens revision hunne genomföras under något av de närmaste åren, torde denna tidpunkt utan större olägenhet kunna inväntas. Skulle däremot längre tidsutdräkt därmed vara att befara, syntes ett ingripande redan nu mera påkallat. Det kunde nämligen icke förbises, att därest dels reglementeringen avskaffades och därmed en ändrad hållning intoges gent emot prostitutionen, dels också fattigvårdslagstiftningen nu reviderades, starka principiella och praktiska skäl talade för samtidiga, om ock provisoriska åtgärder för en begynnande reform med avseende å behandlingen vid lösdrivaranstalterna, till vilka en del av de prostituerade och av fattigvårdens klienter komme att även i fortsättningen hänvisas.

Vid avlåtandet av 1918 års proposition i nu föreliggande ämne (nr 388) gjorde jag ett sammanfattande uttalande i fråga om lämpligheten av tvångsarbetsanstalternas utbrytning ur fängvården. Då vad jag

*Departementsschefen
vid avlåtandet
af en 1918 års
proposition.*

därvid yttrade fortfarande enligt min mening äger sin fulla giltighet, skall jag tillåta mig att ordagrant citera det huvudsakliga av vad jag då anförde. Jag yttrade bl. a. följande:

»Av den sålunda förebragta utredningen framgår, att den ifrågasatta organisationsförändringen — tvångsarbetsanstalternas fränskiljande från fängsvårdsförvaltningen — förordas av socialstyrelsen och överståthållarämbetet för polisärenden samt att förslaget om denna reform vinner understöd jämväl av direktörerna vid våra nuvarande tvångsarbetsanstalter, främst direktören vid Svartsjöanstalten. Därjämte har fattigvårds- och lagstiftningskommittén redan tidigare, oberoende av de särskilda förhållandena, som nu föranlett frågans upptagande, under gången av sitt utredningsarbete kommit till samma uppfattning rörande lämpligheten av dessa anstalters ställande under särskild förvaltning såsom ett led i ett reformerat förfarande vid behandlingen av lösdrivare. Fängsvårdsstyrelsens ställning till förevarande spörsmål synes däremot vara den, att tvångsarbetsanstalternas skiljande från fängsvården icke bör äga rum annat än i samband med en djupare gående omläggning av lösdriverilagstiftningen.

För min egen del ansluter jag mig utan tvekan till den uppfattningen, att ett frigörande av tvångsarbetsanstalterna från dess samband med den egentliga fängsvården bör komma till stånd.

Ett av de skäl, som föranlett mig att intaga denna ståndpunkt är det, att, enligt vad flertalet av de hörda myndigheterna med styrka framhållit, nämnda samband visat sig olämpligt så till vida, att därigenom i det allmänna medvetandet uppkommit ett missförstånd rörande tvångsarbetets natur och ändamål, ett missförstånd, som säkerligen till stor del orsakat den motvilja, med vilken detta institut så ofta betraktas. Ehuru tvångsarbetet ej innefattar straff i vanlig bemärkelse, har det samma likväl därigenom, att det verkställts i anstalter, som lyda under fängsvården och i stort sett likna straffanstalter i egentlig mening, fått sig påtryckt prägeln av ett dylikt straff. Detta har givetvis ej kunnat undgå att verka i hög grad deprimerande på många av dem, som drabbats därav, och sålunda varit ägnat att motverka syftet med deras insättande i anstalten: att genom deras hållande till ordnat arbete under längre tid uppfostra dem till arbetsvilliga och samhällsnyttiga individer. Tvångsarbetsanstalterna hava framstått, icke — såsom de bort — som arbetsinrättningar i statens hand eller, om man så vill beteckna dem, statliga arbetsuppfostringsanstalter, utan som vanliga straffanstalter. Den, som utsläppts från en tvångsarbetsanstalt har betraktats som en vanlig f. d. 'fånge' och fått lida den smälek, som dock alltid måste vara förbundet med ett dylikt namn.

Väl är det sant, att en avsevärd del av de personer, som dömas till tvångsarbete, äro att anse såsom på det hela taget oförbätterliga; dessas intagande och kvarhållande å arbetsanstalt bör huvudsakligen betraktas såsom en säkerhetsåtgärd till samhällets skydd, under det att det kan synas utsiktslöst att vidtaga särskilda åtgärder för deras förbättring. Särskilt sådana individer måste underkastas en relativt långvarig vistelse på slutan stalt, under uppsikt av den starka disciplinära myndighet, varmed nuvarande anstaltsförvaltning är utrustad och som givetvis bör bibehållas även efter de skilda anstalternas utbrytande ur fängsvården.

Men andra kategorier av tvångsarbetare, särskilt i de yngre årsklasserna, äro däremot otvivelaktigt mottagliga för rättelse genom en metodiskt ledd, efter vart särskilt fall rättad uppfostran. För dessa kan en relativt kort vistelse å anstalt med strängt genomförd disciplin och avskildhet från yttervärlden vara tillfyllest. En allt större frihet må kunna givas den å anstalten intagna, efter hand som han visar sig vara mottaglig för fostran. Som en övergångsform till full frihet må det finnas lämpligt att förflytta dessa tvångsarbetare till skyddsanstalter eller enskilda hem, till det yttre under fullständig frihet, men likväl under tillsyn och ledning från huvudanstalten.

Att tvångsarbetet med hänsyn till en dylik utveckling av dess syfte icke för närvarande är ordnat på tillfredsställande sätt, torde vara allmänt erkänt. Önskvärdheten av dess omläggning i olika avseenden har framhållits av alla hörda myndigheter, icke minst av fängsvårdsstyrelsen. De närmare linjer, efter vilka denna omläggning bör ske, äro visserligen ej ännu definitivt uppdragna, men så mycket torde dock framstå som visst, att vid en blivande reform av tvångsarbetet man kommer att vid detsamma närmare utformande taga mera hänsyn till dess nyss framhållna egenskap av *uppfostringsmedel* än för närvarande är fallet. En följd härav blir, att anstaltsvården säkerligen i långt större utsträckning än nu måste inriktas på att bli *individualiserad*. Detta kräver, såsom jag nyss antytt, avsevärt friare former med avseende å behandlingen än de, som nu komma till tillämpning. En nödvändig förutsättning för att med en omläggning efter nu angivna riktlinjer av tvångsarbetet skall kunna vinnas vad man därmed vill uppnå är emellertid enligt min mening, att det hinder härför undanröjes, som, på sätt nyss sagts, ligger i tvångsarbetsväsendets sammankoppling med fängsvårdsförvaltningen. Anstaltsbehandlings likställande med straff måste i möjligaste mån undvikas och åt anstalterna måste givas en ledning,

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 205 häft. (Nr 246.) 3

sammansatt med särskild hänsyn till de friare former, under vilka dessa måste verka för att rätt fylla sin uppgift.

En särskild, från fångvården skild administration av tvångsarbetsanstalterna synes vidare önskvärd med hänsyn till den omvårdnad *efter* tvångsarbetets verkställande, som bör komma särskilt de yngre av dessa till del i syfte att om möjligt på ett bestående sätt vinna dem för ett nyttigt och ordentligt liv. Härför erfordras intresserad ledning och övervakning av de skilda individerna, i likhet med vad nu är fallet beträffande t. ex. de elever från statens uppfostringsanstalt å Bona, som vistas utom anstalten. Det övervakningssystem, som sålunda torde böra ingå som ett betydelsefullt led i denna tvångsarbetarnas efterbehandling — främst kanske deras, som äro att hänföra till de prostituerades kategori —, kan icke bliva anordnat på fullt ändamålsenligt och för det allmänna rättsmedvetandet tillfredsställande sätt, så länge tvångsarbetet inordnas under den allmänna fångvården, vars egentliga uppgift är att utöva vård över till straff dömda personer. Ett ordnat och intimt samarbete mellan å ena sidan ledningen av vederbörande tvångsarbetsanstalt och å andra sidan anstalter för arbetsförmedling ävensom enskilda föreningar och institutioner, vilka hava till sin uppgift att befrämja det sociala välfärdsarbetet, måste uppenbarligen åstadkommas, om icke det intresse och den kostnad, som nedlagts på själva tvångsarbetets verkställande, skola vara förspillda. Men det torde vara lika uppenbart, att ett dylikt samarbete låter sig lättare, än vad nu är fallet, anordnas, ifall de särskilda tvångsarbetsanstalterna, på sätt jag kommer att föreslå, ställas under vård av särskilda styrelser, sammansatta av, bland andra, personer, som intaga en framträdande plats på skilda sociala arbetsområden och som erhålla till uppgift att leda och befrämja räddningsarbetet med avseende å de å respektive arbetsanstalt intagna, ej blott så länge dessa vistas å anstalten, utan även under någon tid efter det tvångsbehandlingen upphört. Liknande anordning med särskild anstaltsstyrelse är redan träffad för tillvaratagandet av andra, närbesläktade kategorier av samhällets förkomna eller försummade element, såsom alkoholister och minderåriga förbrytare, och har på dessa områden fallit synnerligen väl ut.

Särskilda styrelser för de skilda slagen av tvångsarbetsanstalter synas även i ett annat viktigt avseende kunna bliva av största betydelse. Deras arbetsuppgift torde nämligen böra bestämmas så vidsträckt, att de bliva verksamma för att, under samverkan med vederbörande statliga och kommunala myndigheter ävensom föreningar och enskilda, i allmänhet hämma och begränsa de företeelser, vilka välla

rekryteringen av våra tvångsarbetsanstalter. I främsta rummet tänker jag mig, att en blivande styrelse för den kvinnliga anstalten skall kunna fylla en väsentlig uppgift i det arbete, som med kraft bör upptagas för att med lämpliga och humana medel motverka prostitutionen, en uppgift, som icke framstår såsom mindre nödvändig därför att reglementeringen avskaffas.

Rörande tiden för nu ifrågavarande organisationsförändrings genomförande har ifrågasatts, att därmed möjligen skulle kunna anstå, till dess fattigvårdslagstiftningskommittén, vilken, såsom förut omförmäls, fått sig anförtrodd uppgiften att utarbeta ny lösdrivarlagstiftning, avgivit sitt betänkande i ämnet. Med avseende å detta spörsmål vill jag till en början nämna, att, enligt vad jag inhämtat, det på grund av andra kommittén åliggande arbeten av brådskande natur torde dröja avsevärt länge, innan kommittén hinner slutföra sitt berörda uppdrag. Den nya lösdrivarlagstiftningen kommer därför säkerligen att låta vänta på sig ännu några år. Att under sådana förhållanden dröja med genomförandet av nu ifrågavarande, i och för sig önskvärda reform, till dess nyssnämnda lagstiftning blir mogen för sin lösning, torde så mycket mindre vara att förorda, som enligt min mening beaktansvärda fördelar måste anses vara förknippade därmed, att organisationsförändringen till tiden går före den nya lösdrivarlagens tillkomst. På detta sätt skulle nämligen tvångsarbetsanstalternas nya ledning bliva satt i tillfälle att vid de försök att inom ramen av den nuvarande lagstiftningen reformera anstaltsbehandlingen, som denna nya ledning säkerligen kommer att göra, samla en tids erfarenhet med avseende å samma lagstiftningsbrister, en erfarenhet, som sedan skulle, vid sidan av den av fångvårdsstyrelsen redan förvärvade, komma väl till pass vid den nya lösdrivarlagstiftningens slutliga behandling.

Härtill kommer, att för organisationsförändringens genomförande redan med nästkommande års ingång tala även ett par andra betydelsefulla omständigheter: att vid nämnda tidpunkt *dels* reglementeringen väntas bliva upphävd och andra slag av åtgärder för motverkande av prostitutionen därmed erforderliga *samt dels* den nya fattigvårdslagen skulle komma att träda i kraft.

Beträffande organisationsförändringens samband med den situation, som blir en följd av reglementeringens upphävande, hänvisar jag till vad jag förut yttrat samt till de uttalanden, som i detta avseende gjorts av socialstyrelsen och överståthållarämbetet för polisärenden och vari jag instämmer.

Vad åter angår den betydelse, det till riksdagens prövning hän-

skjutna förslaget till ny fattigvårdslag har för nu förevarande spørsmål, vill jag till en början påminna om de bestämmelser detta förslag innehåller om upprättande, vid sidan av de egentliga fattigvårdsanstalterna, av särskilda arbetshem, merendels ett för varje län. Dessa arbetshem skulle hava till uppgift att mottaga dels försörjningspliktiga, som försumma att fullgöra sin försörjningsplikt, dels ock vissa understödstagare, vilka ej lämpligen kunna bibehållas å de egentliga fattigvårdsanstalterna. Arbetshemmen skulle således bliva, även de, allmänna arbetsanstalter, ehuru av väsentligen annan karaktär än statens tvångsarbeitsanstalter. Dessa hem skulle visserligen komma att hysa en del personer, som på grund av lättja eller liknöjdhet underlåta att genom arbete skaffa sig medel till fullgörande av sin försörjningsplikt, men även försörjare, vilka på det hela taget föra ett arbetsamt liv, ehuru de likväl underlåta att försörja sin familj. Emellertid meddelas i lagförslaget tillika föreskrift därom, att såväl fattigvårdsstyrelse, så vitt angår å vanlig fattigvårdsanstalt intagen, som ock styrelse för arbetshem, beträffande å dylikt hem intagen, kan under vissa i lagförslaget angivna förutsättningar hos Kungl. Maj:ts befallningshavande göra framställning om den felandes dömande till tvångsarbete. Tvångsarbetet skulle alltså, i nära anslutning till dess nuvarande egenskap av yttersta tvångsmedel mot dem, som stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, bliva anordnat såsom en påbyggnad på den kommunala arbetsskyldigheten. Vid nu nämnda förhållande synes det mig vara av vikt, att skiljaktigheten mellan dessa arbetsanstalter — de kommunala arbetshemmen och statens arbetsanstalter — ej göres större, än som motiveras av nödvändigheten att utrusta dessa senare med större tvångsmakt. Det är alltså jämväl från denna synpunkt sett av betydelse, att föreställningen om tvångsarbeitsanstalternas karaktär av straffanstalt undanröjes genom dessa anstalters fullständiga skiljande från fängvårdsförvaltningen.

En skilsmässa mellan tvångsarbeitsanstalterna och fängvården är alltså enligt min mening från flera synpunkter synnerligen önskvärd och bör också utan större dröjsmål komma till stånd, därest icke med densamma äro förbundna praktiska olägenheter av beskaffenhet att uppväga därmed förenade fördelar. Detta är emellertid, enligt min uppfattning ej händelsen, något som torde framgå av den prövning av detta spørsmål, varpå jag nu vill ingå.

De nackdelar, som skulle vara förknippade med en utbrytning av tvångsarbeitsanstalterna från fängvården, hava utförligt skildrats av fängvårdsstyrelsen. Nyssnämnda prövning torde därför lämpligen kunna

antaga formen av en granskning av de skäl, fängvårdsstyrelsen anfört mot den ifrågavarande organisationsförändringen.

Såsom en av fängvårdens huvudinvändningar mot reformen torde få betraktas den, att vid anstalter av ifrågavarande art, dit starkt disciplinära individer sammanföras, tillgång måste finnas till en stark tvångsmakt samt att möjligheten av en dylik tvångsmakt ej längre skulle förefinnas, därest anstalternas samband med fängvården upphörde.

Gentemot detta skäl vill jag framhålla, att, på sätt jag redan i annat sammanhang antytt, tvångsarbetsanstalternas skiljande från fängvårdsförvaltningen givetvis icke i och för sig utesluter, att tillgång till lika stark tvångsmakt över tvångsarbetare, som den fängvårdsstyrelsen och dess organ nu äga, fortfarande kommer att vara tillfinnandes. Tvångsmakten är, på sätt fängvårdsstyrelsen själv också framhåller med avseende å anstaltsbehandlingen över huvud taget, ej beroende av ledningens förläggning till den ena eller den andra centralmyndigheten, utan å lagens bestämmelser och Kungl. Maj:ts instruktioner. Lagen säger, att den dömda skall hållas till tvångsarbete å allmän arbetsanstalt; det ligger då i sakens natur att vederbörande anstaltsledning, av vilken art denna än må vara, måste utrustas med den tvångsmakt gentemot den å anstalten insatte, som är nödvändig, för att ej denna lagens bestämmelse skall bliva en död bokstav. Tillgång till erforderlig tvångsmakt i nu nämnt avseende kommer alltså givetvis att finnas jämväl efter ett eventuellt frånskiljande av tvångsarbetsanstalterna från fängvården.

Fängvårdsstyrelsen ger även uttryck för sin farhåga, att den ledning över de särskilda tvångsarbetsanstalterna, som skulle sättas i fängvårdsstyrelsens ställe, komme att sakna sakkunskap samt den överblick över vården å andra anstalter av nu ifrågavarande slag, som måste anses vara önskvärd för vinnande av enhetlighet med avseende å tvångsarbetets ordnande.

Denna farhåga synes mig icke äga tillräcklig grund. Visserligen är det tydligt, att den nya ledningen, när den först tillträder sitt värv, måste antagas komma att stå den nuvarande efter i erfarenhet i hithörande ting. Denna olägenhet torde dock få betraktas som övergående. Om, på sätt jag tänkt, i den nya anstaltsledningen komma att sitta personer, representerande juridisk insikt, socialt intresse samt praktisk erfarenhet å de huvudsakliga områden, på vilka anstalternas arbetsdrift kommer att röra sig, lär det icke dröja länge, innan den nya ledningen så vuxit sig in i sin uppgift, att den kommer att tillfredsställa även högt ställda anspråk. Vad som möjligen här kommer att brista i ämbetsmannarutin,

kommer säkerligen att mer än väl uppvägas av allsidigheten i sakkunskapen. Den erfarenhet, som är att hämta från närliggande områden, bestyrker denna min uppfattning.»

Längre fram i samma anförande fortsatte jag:

»Vad fängvårdsstyrelsen i övrigt anført mot den föreslagna organisationsförändringen — främst de svårigheter denna skulle medföra för tvångsarbetsarnas sysselsättande och anstaltarnas ekonomiska förvaltning — synes mig icke vara av beskaffenhet att verka avkräckande. Även i detta hänseende torde t. ex. Bonaanstalten kunna tjäna som ett talande exempel.

De skäl, fängvårdsstyrelsen anført för sin ståndpunkt till det föreliggande spörsmålet, hava sålunda icke kunnat rubba mig ur min uppfattning, att en utbrytning från fängvården av tvångsarbetsanstalterna bör komma till stånd och det redan med ingången av nästkommande år.»

*1918 års lag
tima riksdag.*

Den till 1918 års lagtima riksdag avlåtna propositionen om tvångsarbetsanstalternas skiljande från fängvården och läggande under särskilda styrelser, lydande direkt under justitiedepartementet, tillstyrktes av statsutskottet, som därvid i huvudsak yttrade:

Det syfte, som låge till grund för det av Kungl. Maj:t föreslagna avskiljandet av tvångsarbetsanstalterna å Svartsjö och i Landskrona från fängvården, vore närmast att från anstalterna i fråga avlägsna deras hittillsvarande karaktär av fängvårdsanstalter och därigenom underlätta och befrämja deras huvuduppgift: att hos arbetsovilliga och sköteslösa individer inskräpa nödvändigheten av arbetsamhet och skötsamhet. I berörda avseende anslöte sig också den föreslagna åtgärden principiellt och praktiskt till de riktlinjer, som vid riksdagen funnit uttryck såväl i den av riksdagen antagna nya fattigvårdslagstiftningen som den likaledes av riksdagen godkända lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar m. m. Till berörda strävande även i dess föreliggande form hade utskottet också funnit sig böra giva sin anslutning. Och detta så mycket hellre som ett partiellt reformarbete i den riktning, propositionen anvisade, icke syntes innebära ett föregripande av det pågående arbetet med revisionen av lösdrivarelagstiftningen utan tvärtom torde vara ägnat att ingå såsom ett dels förberedande, dels kompletterande led i detta lagstiftningsarbete. Ett stöd för denna uppfattning hade utskottet funnit icke blott i den av departementschefen lämnade motiveringen för förslaget framläggande, utan jämväl i de uttalanden till förmån för anstalternas särskiljande från fängvården, som blivit gjorda såväl av fattigvårdslagstiftningskommittén som av socialstyrelsen och överståthållarämbetet för polisärenden ävensom av direktörerna vid anstalterna i fråga. Den emot förslaget anförda omständigheten att bland de å anstalterna intagna inginge en jämförelsevis hög procent förut straffarbete ådömda syntes icke verka övertygande i därmed avsedd riktning. Tvärtom torde med mera skäl kunna sägas, att nödvändigheten av deras förnyade omhändertagande ådagalagt, att för deras vidkommande en behandling med karaktär av fängvård icke visat sig leda till det

därmed avsedda målet. Den behandling, som enligt Kungl. Maj:ts förslag vore avsedd att tillämpas vid anstalterna, syntes icke genom dessas avskiljande från fängvårdsstyrelsen vare sig böra eller behöva förlora i avseende på allvar och förmåga till disciplinär fostran. Utskottet funne sig sålunda böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om frigörande av nämnda anstalter från fängvården.

En minoritet inom utskottet höll däremot före, att förslaget om nu ifrågavarande organisationsförändring borde avstyrkas, samt anförde till grund härför följande.

Vidkommande Kungl. Maj:ts förslag i vad detsamma avsåge tvångsarbetsanstalternas å Svartjö och i Landskrona skiljande från fängvårdsförvaltningen hade denna organisationsförändring, som måste anses föregripa det pågående lagstiftningsarbetet i fråga om de personer, för vilka tvångsarbetsanstalterna vore avsedda, eller lösdrivarna, syntes utskottet icke tillräddlig och under alla förhållanden icke nödvändig. Särskilt i fråga om de manliga lösdrivarna eller de å Svartsjö-anstalten intagna måste, enligt utskottets förmenande, organisationsförändringen betecknas såsom mycket äventyrlig, i vilket hänseende utskottet ville hänvisa till bl. a. den omständigheten, att — såsom departementschefen jämväl medgivit — en avsevärd del av lösdrivarna vore att betrakta såsom på det hela taget oförbätterliga. Vad åter beträffade de till tvångsarbete dömda kvinnorna, utgjorde visserligen flertalet prostituerade, men hade, enligt uppgift, ungefär en tredjedel av desamma förut undergått straffarbete. Även i fråga om ett skiljande från fängvårdsförvaltningen av anstalten i Landskrona, vilket, såsom ett led i en åsyftad reformering av förfarandet mot de prostituerade kvinnorna, syntes hava varit huvudsyftet med hela den föreslagna omläggningen, torde det ej kunna anses tillräddligt att för närvarande, under avvaktan på lösdrivarelagens omarbetning samt den närmare utredningen om de yrkesprostituerades omhändertagande och korrektiva behandling, företaga någon mera genomgripande omorganisation. Uppenbart vore visserligen, att tvångsarbetet såsom sådant borde erhålla en så tillfredsställande form som möjligt, men lika tydligt vore, att dess effektivitet ej finge ensidigt åsidosättas och den statliga kontrollen med nödig kontinuitet ej förminsкас. Dessa krav kunde åtminstone tillsvidare väl tillgodoses inom fängvården. Därtill komme, att, såvitt utskottet kunnat finna, genomförandet av Kungl. Maj:ts förslag förutsatte vissa ändringar i lagen om straffregister, varom likväl förslag ej förelagts riksdagen.

Vid frågans behandling i andra kammaren höjdes ingen röst mot utskottets tillstyrkande förslag. Detta blev också utan votering bifallet av kammaren.

I första kammaren uppstod däremot en längre diskussion, därvid förslaget motståndare i huvudsak åberopade de betänkligheter fängvårdsstyrelsen samt minoriteten inom statsutskottet framfört. Huvudskälet för dessa personers ståndpunkt att ej för det dåvarande vilja gå med på en skilsmässa emellan tvångsarbetsanstalterna och fängvården synes hava varit det, att man ansåg, att därigenom skulle före-

gripas arbetet å den nya lösdrivarlag, som vore avsedd att komma till stånd. Härtill kommo farhågorna dels för att den nödiga disciplinen ej skulle kunna upprätthållas å nu ifrågavarande anstalter efter deras skiljande från fångvården dels ock för att de styrelser, som skulle sättas i spetsen för anstalterna, ej skulle inom sig rymma erforderlig kompetens.

Resultatet av frågans behandling i första kammaren blev att statsutskottets tillstyrkande förslag avslogs av kammaren med 49 röster mot 41. På grund härav och då vid senare uppkommen fråga om ärendets avgörande genom gemensam votering första kammaren avvisade denna utväg, fick det ifrågavarande organisationsspörsmålet för det dåvarande förfalla.

Departementsschefen.

Orsaken till att jag nu åter till behandling upptagit frågan om tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvården är, såsom jag redan förut framhållit, den, att jag alltjämt är fast övertygad om lämpligheten av denna skilsmässas genomförande utan dröjsmål. Med avseende å motiven till denna min ståndpunkt skulle det möjligen vara tillfyllest att hänvisa till det yttrande i ämnet, som jag hade vid avlåtandet av 1918 års förutnämnda proposition och som jag nyss i huvudsak citerat. Med anledning av de särskilda skäl mot organisationsförändringen, som vid frågans riksdagsbehandling år 1918 framfördes av förslaget motståndare, må det emellertid tillåtas mig att tillägga några ord även med risk att jag därvid kommer att i vis mån göra mig skyldig till upp-
reppning av förut framhållna synpunkter.

Till en början vill jag förutskicka den anmärkningen att, enligt vad jag inhämtat, fattigvårdslagstiftningskommittén, som fått sig anförtrodd utredningen av frågan om en ny lösdrivarlag, på grund av andra vidlyftiga och brådskande uppgifter ej ännu sett sig i stånd att återupptaga detta arbete, för vilket kommittén, på sätt redan förut antytts, för några år sedan undangjort en del förarbeten, samt att det följaktligen kommer att dröja avsevärd tid, innan ett förslag i denna riktning kan underställas Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning.

Såsom motståndarnas huvudskäl mot förslaget om tvångsarbetsanstalternas utbrytande ur fångvården har nu, på sätt nyss nämdes, anförts, att denna organisationsförändring skulle vara ägnad att föregripa nyssnämnda utredning av fattigvårdslagstiftningskommittéu rörande ny lösdrivarlag. Denna ståndpunkt är enligt min mening icke hållbar. Dess förutsättning är, att man skulle kunna tänka sig, att kommitténs utredning i nu förevarande del skulle komma att utmynna i förslag,

vilkas genomförande skulle omöjliggöras eller försvåras genom nu ifrågasatta organisationsförändring. Nu är det emellertid enligt min mening så långt ifrån att detta är händelsen, att tvärtom ett motsatt förhållande får anses föreligga. Vilket innehåll kommitténs förslag än må få med avseende å detaljerna, så torde dock icke föreligga någon som helst tvekan om det blivande förslaget innebär i de avseenden, som äro av betydelse för nu förevarande spörsmåls avgörande. Även om, på sätt ifrågasatts, lösdriveriet skulle komma att underkastas judiciell behandling, är det dock ej underkastat tvivel, vare sig att tvångsarbete kommer att i en eller annan form ingå såsom ett huvudsakligt led i den statliga behandling av nu ifrågavarande kategorier socialt mindervärdiga element, varom kommittén väntas framlägga förslag, eller därom, att för detta tvångsarbets verkställande komma att erfordras anstalter, i huvudsak utrustade på samma sätt som de nuvarande tvångsarbetsanstalterna. Den omläggning av tvångsarbetet och de övriga förslag, som kommittén väntas komma att avgiva, torde i stort sett komma att gå ut på dels stadgandet av en förlängd behandlingstid, dels tvångsarbetets närmare ordnande även eljest i syfte att bättre vinna det därmed avsedda resultatet: vederbörandes uppfostran till ordnat arbete, dels ock slutligen bestämmelser, avsedda att underlätta preventiva åtgärder på nu ifrågavarande område före tvångsarbetets tillgripande ävensom tvångsarbetarnas övervakande och omhändertagande efter detsamma fullgörande. Att nu ifrågavarande organisationsförändring skulle vara ägnad att i någon mån försvåra genomförandet av dessa reformer torde väl ingen vilja på allvar påstå. Tvärtom kan det, såsom jag redan tidigare framhållit, ej gärna vara annat än till nytta för det ifrågavarande reformarbetet att, när detsamma åter upptages, det kan grundas ej blott på den sakkunskap, varmed fångvårdsstyrelsen sitter inne på nu ifrågavarande område, utan även på en tids erfarenhet, förvärvad av de planerade nya, allsidigt sammansatta anstaltsstyrelserna.

Beträffande de i övrigt mot organisationsförändringen framförda skälen torde intet vara att tillägga till vad jag redan tidigare yttrat. Jag vill endast än en gång poängtera, dels att vid tvångsarbetsanstalterna givetvis både måste och kan upprätthållas lika god disciplin, vare sig de läggas under särskilda styrelser eller fortfarande lyda under fångvårdsstyrelsen, dels ock att erfarenheten från närliggande områden — bl. a. Bona- och Venngarnsanstalterna — visar, att det är så långt ifrån att någon fara kan anses förefinnas för att de blivande anstalts-

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 205 häft. (Nr 246.)

styrelserna ej skola bliva tillräckligt kompetenta, att det tvärtom, därest de bliva sammansatta efter de riktlinjer jag förut antytt och får tillfälle att närmare utveckla längre fram, torde vara att antaga, att de på grund av sin allsidiga sammansättning skola bliva, ej minst med avseende å kraftig ledning och initiativrikedom, synnerligen väl skickade för sin ansvarsfulla uppgift.

En särskild anledning till att en utbrytning från fångvården av tvångsarbetsanstalterna bör utan dröjsmål komma till stånd är den, att spørsmålet intimt sammanhänger med den nya departementsindelning, som skall träda i kraft den 1 juli i år och vars genomförande i detalj redan underställts riksdagens prövning (prop. nr 3) samt varit föremål för dess beslut. Då gränserna för de olika departementens arbetsområden uppdragits samt medel äskats till avlönande av de för de särskilda departementen erforderliga arbetskrafterna, har man givetvis ansett angeläget att, för undvikande av svåra förändringar, få arbetsfördelningen mellan departementen ordnad på så lång sikt som möjligt. Tidigare har icke varit ifrågasatt annat, än att tvångsarbetsanstalterna, ehuru skilda från fångvården, skulle under sina respektive styrelser kvarbliva under justitiedepartementet. Efter inrättandet av ett särskilt socialdepartement ställer sig emellertid frågan på annat sätt. Det måste då anses vara mest ändamålsenligt att förlägga dessa anstalter under sistnämnda departement, som skall äga ledningen av de sociala ärendena i allmänhet och speciellt av fattig- och alkoholistvården, varmed behandlingen av lösdrivare, på sätt redan i motiveringen till 1918 års proposition utvecklats, har åtskilliga beröringspunkter. De betänkligheter, som framkommit gent emot förslaget om tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvården med hänsyn därtill, att bristande enhetlighet och kontroll i dessas ledning därigenom kunde befaras uppstå, kunna icke heller med samma styrka upprätthållas, därest anstalterna i fråga läggas under socialdepartementet, som, enligt vad jag i ett senare samband vill påvisa, inom sig kommer att äga lämpliga organ för central ledning och tillsyn över desamma. — Riksdagen får också numera, genom sitt beslut i fråga om departementsindelningen, anses ha godkänt den anordning att berörda anstalter, efter skilsmässan från fångvården, böra läggas under socialdepartementet.

B) De nuvarande tvångsarbetsanstalternas lämp-

Vid tiden för avlåtande av 1918 års förutnämnda proposition voro i fångvårdens stat uppförda fyra tvångsarbetsanstalter, de å Svartsjö och i Karlskrona för män och de i Norrköping och i Landskrona för kvinnor. Av dessa voro dock endast två i verksamhet såsom tvångsarbetsanstalter,

nämligen de å Svartsjö och i Landskrona. Av de båda övriga hade den i Norrköping på grund av bristande platsutrymme för straffångar måst tagas i anspråk som straffanstalt och av samma skäl hade Kungl. Maj:t kort före propositionens avlåtande sett sig nödsakad besluta, att tvångsarbetsanstalten i Karlskrona, om vars nedläggande tillsvidare Kungl. Maj:t tidigare fattat beslut, åter skulle tagas i anspråk för fångvårdens räkning, nu såsom straffanstalt. Omförmälda proposition gick ut på att det föreslagna fränskiljandet från fångvården skulle omfatta endast tvångsarbetsanstalterna å Svartsjö och i Landskrona samt att de båda övriga, de i Karlskrona och i Norrköping, skulle tillsvidare upptagas i fångvårdens stat under beteckningarna centralfängelset i Karlskrona och centralfängelset i Norrköping. Detta sista blev också riksdagens beslut, och följaktligen finnas för närvarande allenast två tvångsarbetsanstalter, den för män å Svartsjö och den för kvinnor i Landskrona. Det är alltså om dessa båda anstalters utbrytande ur fångvården nu är fråga.

*lighet och
tillräcklig-
het för sitt
ändamål.*

Då vid sakens tidigare behandling från visst håll ifrågasatts dessa anstalters tillräcklighet och — åtminstone så vitt angår den ena av dem — jämväl lämplighet för sitt ändamål, torde det tillåtas mig att i korthet redogöra för den utredning i detta avseende, som förelåg i 1918 års proposition, ävensom att härtill göra de kompletterande tillägg, som kunna vara av betydelse för detta spörsmåls avgörande.

*1918 års
proposition.*

I den utredning förutnämnda sakkunniga förebragte hette det bland annat: *Sakkunniga.*

Till stöd för Svartsjö- och Landskronaanstalternas tillräcklighet tillsvidare för ändamålet ville de sakkunniga anföra, att antalet tvångsarbetare vid slutet av vart och ett av åren 1900—1917 utgjort:

År 1900	597 män	213 kvinnor	
» 1901	635 »	255 »	»
» 1902	570 »	241 »	»
» 1903	505 »	297 »	»
» 1904	427 »	216 »	»
» 1905	512 »	215 »	»
» 1906	510 »	199 »	»
» 1907	430 »	139 »	»
» 1908	419 »	173 »	»
» 1909	382 »	125 »	»
» 1910	476 »	160 »	»
» 1911	509 »	179 »	»
» 1912	480 »	173 »	»
» 1913	455 »	180 »	»
» 1914	385 »	167 »	»

År 1915	358 män	175 kvinnor
» 1916	233 »	142 »
» 1917	157 »	113 »

Antalet tvångsarbetare den 28 mars 1918 utgjorde vid Svartsjö 156 och i Landskrona 112. Huruvida detta antal under den närmaste framtiden komme att stiga eller än ytterligare falla vore omöjligt att förutsäga. En så småningom skeende ökning i de manliga tvångsarbetarnas antal syntes sannolikast med återgång till förutvarande medeltal. Beträffande kvinnorna åter torde den konstaterade nedgången bero på förhållanden, vilka icke vore sammanhörande med kristiden, vadan en ökning av dessa i motsvarande grad som i fråga om männen icke torde vara att befara. Det ifrågasatta upphävandet av reglementeringen torde icke komma att hava någon nämnvärd inverkan på antalet till tvångsarbete dömda, emedan sagda förfarande i verkligheten tillämpades endast i huvudstaden och lösdrivarlagen dessförutom gäve möjlighet till internering av skörlevande kvinnor i ungefär samma utsträckning som hittills.

Anstalten å Svartsjö kunde i sitt nuvarande skick mottaga 330 män. Arbete kunde vid anstalten beredas för omkring 370 män, och syntes möjlighet till inlo-gering av skillnaden eller 40 män kunna utan större kostnad beredas genom vid-tagandet av provisoriska åtgärder. Skulle antalet manliga tvångsarbetare komma att närma sig nyssnämnda antal, borde en eller flera kontingenter avskiljas till ut-förande av odlingsarbeten å lämpliga platser. Uppstode ändock överskott, syntes antingen huvudanstalten å Svartsjö kunna ytterligare utvidgas genom uppförandet av nya logements- och arbetslokaler eller ock filialer anordnas i anstaltens omedel-bara närhet.

Någon ny tvångsarbetsanstalt för män torde på detta sätt ej behöva anordnas under överskådlig tid framåt, även med beräkning av ett avsevärt högt antal till tvångsarbete dömda personer.

Anstalten i Landskrona inrymde i sitt nuvarande skick 140 dag- och natt-celler — kronohäktesavdelningen inberäknad. Härutöver kunde genom provisorisk inredning av andra utrymmen en tillfällig ökning mötas. Med den tendens till minskning av de kvinnliga tvångsarbetarnas antal, som förut anförda siffror tydligen påvisade, borde alltså anstalten redan i sitt nuvarande skick kunna tillfredsställa behovet av förläggningsutrymme. Skulle en ytterligare ökning i antalet av någon anledning inträda, torde den så kallade »norra längan» utan större kostnader kunna inredas till förläggningsplats för cirka 120 kvinnor. De sakkunniga förutsatte där-vid, att motsvarande utrymme för där befintliga bostäder m. m. bereddes inom andra å fästningsområdet befintliga byggnader. Även den så kallade »östra längan» skulle vid än ytterligare behov kunna omändras och påbyggas till logementsbyggnad. Men framför dessa senare förslag syntes en utvidgning böra gå i den riktning, som tänkts i fråga om Svartsjö, nämligen anordnandet av filialer å landet i anstaltens närhet. Genom denna anordning vunnos möjlighet att dels uppdelade kvinnorna i smärre grupper efter läggning och moralisk halt och dels bereda en lämplig över-gångsreform mellan det större tvånget i den slutna anstalten och friheten.

På så sätt utbyggd bleve Landskronaanstalten tillräcklig för ett obegränsat antal kvinnliga skyddslingar. Behovet av en ny anstalt kunde därför, även i fråga om kvinnorna, anses inom överskådlig framtid uteslutet. Fördelarna av samman-förandet till en enda anstalt både ur behandlings- och ekonomisk synpunkt vore

förut så ofta och utförligt framhållna, att de syntes icke behöva ytterligare upprepas. Landskronaanstaltens lämplighet för det avsedda ändamålet hade också, utom av Kungl. Maj:t, blivit av såväl riksdagens revisorer som statsutskottet vid upprepade tillfällen fastslagen.

Sysselsättandet av de intagna kvinnorna syntes vara fullt betryggat genom tillgängliga arbets-salar och de arbetsmöjligheter, som bereddes genom redan överlämnade och framdeles förvärvbara odlingsmarker. Den hittills bedrivna medicinalväxtodlingen hade visat sig ur alla synpunkter överträffa de därpå ställda förväntningarna.

I nu förevarande ämne yttrade sig ifrågavarande anstalters direktörer jämväl i sina förutnämnda till fängvårdsstyrelsen avgivna utlåtanden. Så anförde Svartsjödirektören i denna del bland annat följande:

*Svartsjö-
direktören.*

Beträffande de manliga tvångsarbetarna vore anstalten å Svartsjö efter dess under de senare åren skedda omorganisation särdeles lämplig. Där finnes möjlighet att avskilja de bättre elementen såväl i smärre kolonier i anstaltens omedelbara närhet, såsom försöksvis redan skedde, som i större kontingenter till mera avlägset belägna trakter, där avsevärdare odlingsarbeten kunde erbjudas.

Anstaltsbyggnaderna å Svartsjö vore så gott som fullständigt oanvändbara för annat ändamål än det, varför de uppförts, och skulle denna anstalt ej utan vidlyftiga nybyggnads- och omändringsarbeten kunna apteras till straffanstalt.

Beträffande Landskronaanstaltens lämplighet för sitt ändamål yttrade direktören därstädes i sin ifrågavarande skrivelse följande:

*Landskrona-
direktören.*

Tvångsanstalten i Landskrona hade enligt direktörens mening utan tvivel de bästa betingelserna för att efter erforderlig omändring bliva en idealanstalt för sådant ändamål. Särskilt om hela det av fängvårdsstyrelsen begärda området bleve för anstalten tillgängligt, skulle någon bättre lämpad plats i vårt land icke kunna uppletas. Framför allt medgäve terrängens beskaffenhet den stora fördelen att kunna isolera särskilda arbetsgrupper så, att de icke på minsta vis kunde inverka på varandra ens under utarbetet. Anstalten bleve efter en dylik utvidgning med sannolikhet tillräcklig för det antal kvinnor, som kunde beräknas komma under behandling. I detta sammanhang ville direktören meddela, att utsikt förefunnes för att inom den närmaste tiden skulle kunna på enskild väg åstadkommas ett hem, å vilket tvångsarbeterskorna skulle kunna vistas under en övergångstid, efter det de lämnat anstalten och till dess de fullständigt återvunne friheten.

Fängvårdsstyrelsen gjorde i nu förevarande fråga gällande en uppfattning, som ej oväsentligt avvek från den, åt vilken de sakkunniga givit uttryck. I sitt förutnämnda utlåtande av den 5 april 1918 ingick styrelsen på spörsmålet, huruvida Svartsjö- och Landskronaanstalterna borde bibehållas för sina nuvarande ändamål eller båda eller möjligen den ena eller andra hellre omläggas till straffanstalt, i vilken senare händelse helt nya anstalter eller någon ny sådan skulle inrättas för tvångsarbetets verkställande. Styrelsen kom därvid efter en utförlig

*Fängvårds-
styrelsen.*

redogörelse för den egentliga fångvårdens utrymmesbehov, de riktlinjer, efter vilka tvångsarbetet borde reformeras, samt de nuvarande tvångsarbetsanstalternas större eller mindre lämplighet för det ena eller andra ändamålet, till följande huvudsakliga resultat. Efter tvångsarbetsanstalternas frigörande från fångvården skulle, med den förändrade behandling av tvångsarbetarna, som ansåges bliva förbunden med en dylik skilsmässa, den nuvarande tvångsarbetsanstalten å Svartsjö — där tvångsarbetarna sammanfördes huvudsakligen inom en enda bostadsbyggnad, omgiven av murar och stängsel, samt de s. k. nattcellerna utgjordes av små hytter, försedda med spjöldörrar men utan egna fönster — bliva föga lämplig som tvångsarbetsanstalt. I stället borde för manliga tvångsarbetare inrättas en helt ny, åtskilligt mindre huvudanstalt än den nuvarande å Svartsjö. Denna nya anstalt, vid vilken de pålitligare arbetarna borde vara förlagda till smärre logement av hemkaraktär under särskilda ledare, skulle tjäna som central. Från densamma skulle kunna utsändas lämpliga grupper till olika delar av landet till utförande av nyodlingsarbeten. Detta slags arbete borde om möjligt bliva huvuduppgiften för de manliga tvångsarbetarna. Härigenom skulle på en gång tvångsarbetet bliva löst från de sedan gammalt vidhängande resterna av fångbehandling och ett verkligt metodiskt system skulle kunna uppbyggas från grunden. Svartsjöanstalten skulle i stället upplåtas till straffanstalt och bli jordbruksfängelse för vuxna straffångar. Vad därefter anginge de kvinnliga tvångsarbetarna, vore Landskronaanstaltens lokala förhållanden för närvarande icke i allt lämpliga som anstalt för dylika arbetare. Kunde emellertid hela fästningsområdet, på sätt styrelsen begärt, få inläggas till anstalten och avlägsnades i samband därmed den militära förläggningen, skulle anstalten tydligtvis vinna mycket i användbarhet. En fördel, som erbjödes, vore befintligheten av åtskillig för trädgårdsbruk tjänlig mark, huvudsakligen inom skyddande vallar och vattengravar. Det kunde visserligen låta sig göra att bibehålla Landskronaanstalten, exempelvis för de yngre kvinnliga tvångsarbetarna, och anlägga en ny anstalt å landsbygden för de äldre, men helt säkert skulle, isynnerhet om ej nyssnämnda utvidgning och friläggning komme till stånd, det lända till gagn för saken, om i stället en ny anstalt anordnades för samtliga arbeterskor, men så inrättad, att de yngre och de äldre hölles från varandra skilda inom helt olika områden av en gemensam lantgård. Till straffängelse för män vore Landskronaanstalten användbar, men om de hittillsvarande anstalterna i Norrköping och å Svartsjö ställdes till fångvårdens fortsatta disposition, torde Landskronaanstalten icke behövas till fångförvar med undantag tills vidare av kronohäktet och dess celler.

Socialstyrelsen framförde i sitt förutnämnda utlåtande efter en utförlig motivering som sin åsikt, att de sakkunnigas beräkningar med avseende å de två ifrågavarande tvångsarbetsanstalternas tillräcklighet för sitt ändamål måste betecknas såsom något för optimistiska med tanke såväl på den närmaste framtiden som ock på det sannolika läget efter en väntad revision av nu gällande lagstiftning på hithörande område. Styrelsen ställde sig också betänksam mot storleken av de anstalter, till vilka lösdrivarebehandlingen vore avsedd att förläggas, och än mer till en ytterligare utvidgning av desamma. Då det emellertid av ekonomiska skäl svårligen kunde ifrågasättas att ersätta dessa anstalter med nya, torde med snaraste böra övervägas, huruvida icke åtminstone den större av anstalterna borde uppdelas i mindre, från vårdteknisk synpunkt fullt självständiga, men i fråga om den ekonomiska förvaltningen samböriga avdelningar.

I det yttrande till statsrådsprotokollet, i vilket jag tog ställning till nu förevarande spørsmål, gjorde jag till en början gällande, att då utredningen gäve vid handen, att Svartsjö- och Landskronaanstalterna vore tillräckliga att tillfredsställa det dåvarande behovet av platsutrymme för tvångsarbetare samt även i sig innefattade möjligheter till den utvidgning, som kunde påkallas av en eventuell ökning av dessas antal under den närmaste framtiden, det frånskiljande av tvångsarbetsväsendet från fängvårdsförvaltningen, varom vore fråga, åtminstone tills vidare borde inskränkas till nyssnämnda två anstalter. Därefter ingick jag på en prövning av anstalternas lämplighet för sitt ändamål samt yttrade i sådant avseende följande:

*Departements-
chefen vid av-
låtandet av
1918 års pro-
position.*

»Väl har fängvårdsstyrelsen ifrågasatt dessa anstalters lämplighet i vissa avseenden som tvångsarbetsanstalter samt framkastat tanken att i stället för åtminstone den ena av dem — Svartsjöanstalten — borde uppföras en helt ny tvångsarbetsanstalt samt Svartsjöanstalten apteras som jordbruksfängelse. Att i detta sammanhang till prövning upptaga dessa vittomfattande spørsmål torde emellertid icke kunna komma i fråga. Ett ståndpunkttagande till dem skulle givetvis icke kunna undgå att verka föregripande på den utredning rörande själva tvångsarbetsförfarandets omläggning i väsentliga avseenden, som fattigvårds- och lagstiftningskommittén väntas komma att förebringa. Dock vill jag här ej lämna osagt, att det enligt min uppfattning säkerligen kommer att visa sig, ej minst från ekonomisk synpunkt, lämpligare att jämval framdeles bibehålla Svartsjöanstalten för det ändamål, för vilket den allt sedan sin tillkomst varit avsedd, än att förändra densamma till jordbruksfängelse med alla de om-

byggnadsarbeten, som därav måste bliva en följd. Å andra sidan är att märka, att genomförandet av den nu föreslagna organisationsförändringen naturligtvis på intet sätt kan lägga hinder i vägen för att den av fångvårdsstyrelsen framkastade tanken på uppförande av nya moderna tvångsarbetsanstalter och de äldre anstalternas förändrande till straffanstalter framdeles realiserar, därest detta efter verkställd allsidig prövning befinnes lämpligt. Tvärtom synes det mig, som om det även med hänsyn härtill vore, på sätt jag redan förut gjort gällande, en fördel, att organisationsförändringen genomföres på förhand. På detta sätt skulle nämligen de nya anstaltsledningarna bliva satta i tillfälle att framföra sina speciella synpunkter vid det framtida lösandet jämväl av dessa viktiga spörsmål.»

Departementschefen.

Vad jag sålunda yttrade äger enligt min mening fortfarande sin fulla giltighet.

Till komplettering av nyss anförda statistiska siffror må här anföras att tvångsarbetarnas antal utgjort:

vid slutet av	1918	136	män	och	137	kvinnor
» » »	1919	167	»	»	131	»
samt den 11 februari	1920	159	»	»	139	»

De uttalade farhågorna för att de nuvarande tvångsarbetsanstalterna inom kort antagligen skulle bliva otillräckliga för sitt ändamål hava sålunda icke besannat sig. De torde fortfarande få anses fullt tillfyllest för sitt ändamål, helst i betraktande av de utvecklingsmöjligheter, som de, på sätt förut nämnts, hava att uppvisa. Vad särskilt Landskronaanstalten angår vill jag i detta sammanhang erinra dels därom att, efter det enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 april 1919 kronohäktet i Landskrona nedlagts såsom sådant, Landskronaanstalten fått sitt utrymme utvidgat med den sålunda frigjorda kronohäktesbyggnaden, dels ock om den till samma anstalt anslutna filial, som inrättats å den utanför Landskrona belägna egendomen Hildero eller $\frac{1}{12}$ mantal nr 1 Råga Hörstad i Asmundtorps socken av Malmöhus län, vilken egendom inköpts för enskilda medel och för ändamålet ställts till fångvårdens disposition. Denna donation handhaves numera av en stiftelse, benämnd »Frigivna tvångsarbeterskors värn.» Verksamheten å denna filial har bedrivits sedan juli månad 1918. Där hava, enligt mig meddelad upplysning, intagits alla de kvinnor, som för första gången dömts till tvångsarbete samt dessutom sådana förut å huvudanstalten förvarade, som ingivit förhoppning om framtida välförhållande och därför ansetts kunna före frigivningen en tid hållas under de mera fria former, som filialen

erbjuder. I enlighet med en av donatorerna uttalad önskan har dessutom beretts möjlighet för dem som frigivits att, därest de så önska, tillsvi vidare kvarstanna å en särskild avdelning av filialen, intill dess de kunnat erhålla lämpliga platser för att förtjäna sitt uppehälle. Enligt vad jag förvissat mig om skulle tvångsarbetsanstalternas utbrytning ur fångvården ej verka rubbning i filialens verksamhet, utan Landskronaanstalten jämväl efter denna organisationsförändrings genomförande hava att påräkna dess värdefulla stöd i minst lika stor utsträckning som hittills.

Rörande spörsmålet, huru den närmaste ledningen av tvångsarbetsanstalterna å Svartsjö och i Landskrona borde ordnas efter dessa anstalters fränskiljande från fångvårdsförvaltningen, yttrade förut omnämnda sakkunniga:

Efter tvångsarbetsanstalternas å Svartsjö och i Landskrona skiljande från fångvården syntes en styrelse böra tillsättas för var och en av dessa anstalter, organiserad i huvudsaklig överensstämmelse med vad fallet vore vid Bona- och Vengarnsanstalterna. En gemensam styrelse för de båda tvångsarbetsanstalterna skulle säkerligen innebära en avsevärd försämring i organisationen med hänsyn dels till det betydande avståndet mellan de båda anstalterna, dels till den djupgående skillnaden i behandlingssättet mellan de i anstalterna intagna männen och kvinnorna, för vilka sistnämndas vård vederbörande anstalts styrelse borde äga även en kvinnlig ledamot. I dessa styrelser borde i övrigt insättas män med juridisk kunskap och erfarenhet, med socialt intresse och anseende samt i vardera styrelsen en i jordbruksfrågor kunnig person med praktisk läggning och insikt i handhavandet av jordbrukets ekonomiska uppgifter. Styrelseledamöterna borde vara oavlönade och endast erhålla ersättning för i tjänsten gjorda utlägg. Kostnaden för styrelsen vid statens uppfostringsanstalt å Bona hade belöpt sig under åren 1906—1915 till i medeltal omkring 1,270 kronor för år.

Fångvårdsstyrelsen å sin sida betonade i ett av sina utlåtanden nödvändigheten därav, att de särskilda styrelser, som komme att utses för de båda anstalterna, bleve utrustade med den kompetens och myndighet, som erfordrades för ledningen ej blott av ekonomien utan kanske i främsta rummet av personalvården, samt angelägenheten av att styrelserna i anledning härav sammansattes av självständiga personer med nog insikt och nog tid till förfogande för att utöva en verklig kontroll och aldrig slappad ledning. För att vinna detta syfte borde styrelseledamöterna tillerkännas tillräckliga arvoden.

Socialstyrelsen gjorde gällande att, redan med hänsyn till de båda anstalternas läge, det lämpligaste vore, att varje anstalt försåges med en särskild styrelse. Härigenom skulle hänsyn kunna tagas även till

*C) Tvångsarbetsanstalternas närmaste ledning efter deras frånskiljande från fångvårdsförvaltningen.
1918 års proposition.
Sakkunniga.*

Fångvårdsstyrelsen

Socialstyrelsen.

den olikhet i arbetsuppgifter, som bleve en följd av de internerades olika kön och vilken måste taga sig uttryck i fråga om såväl de inre anordningarna å anstalten som arbetsanskaffning och övervakning efter utskrivningen. Vid sammansättningen av styrelsen för den kvinnliga lösdrivareanstalten borde sålunda nödigt utrymme beredas för kvinnlig erfarenhet och intresse.

*Departements-
chefen vid av-
låttandet av
1918 års pro-
position.*

Med avseende å denna fråga kan jag i allo hänvisa till vad jag därom yttrade vid avlåttandet av 1918 års proposition. Jag anförde därvid i denna del följande:

»Med avseende å ordnandet av den närmaste ledningen av tvangsarbetsanstalterna efter deras skiljande från fängvården råder, som synes, i huvudsak enighet mellan de myndigheter och andra, som därom yttrat sig. De särskilda anstalterna böra, enligt de avgivna yttrandena, erhålla en var sin styrelse, sammansatt med hänsyn till sin särskilda uppgift. Även jag är av den åsikt, att denna lösning av det föreliggande spörsmålet är den lyckligaste. Alldeles fränsett den tyngd i organisationen, som skulle vara oskiljaktigt förbunden därmed, att en gemensam styrelse inrättades för tvenne anstalter, belägna på så vitt skilda platser som Svartsjö och Landskrona, synes mig den obestriddliga olikheten i anstalternas arbetsuppgifter vara för denna fråga avgörande.

Styrelserna böra, såsom jag redan förut antytt, få sådan sammansättning, att inom dem bliva representerade icke blott juridisk insikt och socialt intresse, utan även erfarenhet å de arbetsområden, å vilka anstalternas arbetsdrift huvudsakligen kommer att röra sig. Från sistnämnda synpunkt torde sålunda åtminstone i styrelsen för Svartsjöanstalten böra insättas en i jordbruk sakkunnig och praktiskt erfaren man. Med avseende å Landskronaanstalten torde motsvarande ledamot böra vara förfaren särskilt på trädgårdsskötselns område. I styrelsen för sistnämnda anstalt bör det ock insättas en eller flera kvinnor.

Rörande styrelsernas organisation och ställning i övrigt torde, på sätt också fattigvårdslagstiftningskommittén framhållit i sitt förut refererade yttrande, bestämmelserna rörande styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona i de flesta avseenden kunna tjäna som föredöme. Detta gäller jämväl så till vida, att styrelseledamöterna icke böra såsom sådana åtnjuta något särskilt arvode, utan allenast gottgörelse för de med uppdraget förenade utgifter. Fängvårdsstyrelsens farhåga för, att med en sådan anordning icke skulle kunna erhållas tillräckligt självständiga och för sin uppgift fullt lämpliga personer, kan jag icke dela, då den av erfarenheten från närgränsande förvaltningsområden visats ej vara grundad.»

Inom justiedepartementet hade vid nu förevarande ärendes förberedande behandling fråga blivit väckt, huruvida icke, för den händelse tvångsarbetsanstalterna upphörde att lyda under fångvårdsstyrelsen och i stället, efter mönster av statens uppfostringsanstalt å Bona, förlades under särskilda styrelser, det borde tillika inrättas en direkt under justiedepartementet lydande inspektörsbefattning, vars innehavare skulle övertaga en del av de funktioner med avseende å tvångsarbetsanstalterna, som nu tillkomme fångvårdsstyrelsen. Då förutnämnda sakkunniga tillkallades, anmodades de att vid fullgörandet av sitt uppdrag till behandling upptaga även detta spörsmål, därvid jämväl borde övervägas, huruvida icke den ifrågavarande inspektörens ämbetsområde möjligen borde utsträckas att omfatta jämväl under departementet lydande uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.

D) *Frågan om inrättande av en inspektörsbefattning.*

De sakkunniga förordade i sitt yttrande inrättandet av en inspektörsbefattning med dylikt vidsträckt ämbetsområde. De menade, att inrättandet av en sådan befattning skulle avlägsna de olägenheter, som eljest kunde bliva en följd av anstaltsstyrelsernas uppdelning. På detta sätt skulle nämligen en i viss mån enhetlig ledning av dessa anstalter åstadkommas. Alla framställningar från anstalterna skulle enligt de sakkunnigas åsikt passera denne inspektör. Han borde, i likhet med vad skulle bliva fallet med ledamöterna i anstalternas styrelser, vara oavlönad med ersättning endast för i tjänsten havda kostnader.

Sakkunniga.

Fångvårdsstyrelsen framhöll i sitt utlåtande den 5 april 1918, att de olägenheter, som enligt dess mening vore förbundna med tvångsarbetsanstalternas lösgörande från fångvårdsförvaltningen och deras förläggande under särskilda styrelser av den beskaffenhet, som förut nämnts, skulle i väsentlig mån minskas, om en inspektör över anstalterna tillattes. Men denna borde enligt fångvårdsstyrelsens mening ej betros med ett enbart honnörsuppdrag, utan för sitt uppdrag erhålla skälig gottgörelse.

Fångvårdsstyrelsen.

Vid behandlingen av nu föreliggande spörsmål framhöll socialstyrelsen inledningsvis, bland annat, att statens centrala ingripande på ett område av nu ifrågavarande art borde begränsas till — förutom fastställandet genom lagstiftning och på annat sätt av de ledande principerna — en kontrollerande verksamhet, med huvudsakligt syfte att övervaka dels användningen av anvisade statsmedel, dels anstaltsbehand-

Socialstyrelsen.

lingens enhetlighet och rationella bedrivande. Därefter fortsatte socialstyrelsen i sitt utlåtande:

Beträffande det lämpligaste sättet för anordnandet av det centrala övervakande av tvångsarbetsanstalterna, som vore erforderligt, kunde det ifrågasättas, huruvida icke detsamma borde lämpligast överlämnas till alkoholistvårdens centralmyndighet, socialstyrelsen. Såsom under förberedelserna för alkoholistlagen från alla håll framhållits, föreläge nämligen ett särskilt nära sammanhang mellan ifrågavarande båda områden. Emellertid syntes det socialstyrelsen lämpligare, att vid det nu ifrågasatta ordnandet av frågan, vilket enligt styrelsens mening alltid måste betraktas såsom mera provisoriskt i avbidan på ny lagstiftning i ämnet och därav föranledda mera genomgripande organisatoriska förändringar, kraven på central statlig tillsyn tillgodosåges genom en direkt till justitiedepartementet anknuten inspektionsverksamhet.

Inspektörens uppgift gent emot anstalterna skulle speciellt vara begränsad till värden och vad med detsamma närmare sammanhängde. Han skulle i hithörande frågor vara dels ett stöd för anstaltsledningarna, dels en garanti för de vårdade, dels slutligen en informationskälla för departementet i fråga om såväl vårdens och anstalternas beskaffenhet som önskemål och riktlinjer för deras utvecklande. Därjämte kunde hans medverkan inom departementet tagas i anspråk jämväl vid behandlingen av organisations- och ekonomiska frågor, enär sådana i regel vore av stor betydelse för vårdens rätta anordnande samt inspektören under sina besök å anstalterna borde bliva i tillfälle att förskaffa sig närmare kännedom om deras förhållanden även i dessa avseenden.

218

Överståthållarämbetet för polisärenden.

Överståthållarämbetet för polisärenden gjorde i sitt förut omfördämlade utlåtande gällande, att det för åstadkommande av enhetlig kontroll å all hithörande verksamhet samt för tillgodogörande på bästa sätt av den samlade erfarenheten skulle vara särdeles lämpligt, att en gemensam under justitiedepartementet omedelbart lydande inspektör anställdes för de för behandling av lösdrivare avsedda institutionerna.

Bonastyrelsen, Svenska diakonissällskapets styrelse samt länsstyrelserna i Östergötlands och Jönköpings län.

I anledning av att fråga uppstått därom, att jämväl de under justitiedepartementet lydande uppfostringsanstalterna för minderåriga förbrytare skulle ställas under nu ifrågasatta inspektörs överinseende, hade yttranden inhämtats från styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona, Svenska diakonissällskapet, som förbundet sig att å sitt hem å Viebäck mottaga till tvångsuppfostran dömda minderåriga kvinnliga förbrytare, samt länsstyrelserna i Östergötlands och Jönköpings län, under vilkas överinseende dessa uppfostringsanstalter för närvarande stå.

Alla nu nämnda myndigheter ställde sig mer eller mindre avvisande mot tanken på inrättandet av en för samtliga nu ifrågavarande anstalter gemensam inspektörsbefattning. Huvudskälen för denna stånd-

punkt synas hava varit dels att ingen berättigad anmärkning anförts mot den nuvarande anordningen med vederbörande länsstyrelser som inspekterande myndigheter, dels ock uppfostringsanstalternas skiljaktiga karaktär i förhållande till tvångsarbetsanstalterna.

Vid avlåtande av 1918 års proposition uttalade jag min anslutning till tanken att vid tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvården skulle inrättas en direkt under justitiedepartementet lydande inspektörsbefattning, vars innehavare skulle hava visst överinseende över dessa anstalter. Härigenom skulle enligt min mening, på sätt också fångvårdsstyrelsen framhållit, i väsentlig mån minskas de olägenheter, som kunde anses förbundna med anstalternas skiljande från fångvården och deras läggande under särskilda styrelser av den art, som förut nämnts.

*Departements-
chefen vid av-
låtandet vid
1918 års
proposition.*

Med avseende å denna inspektörs ställning och åligganden gjorde jag gällande, att han icke borde, på sätt de sakkunniga föreslagit och även fångvårdsstyrelsen syntes förutsätta, bliva en mellaninstans i vanlig mening mellan anstaltsstyrelserna och Kungl. Maj:t, genom vilken instans alla styrelsernas framställningar skulle passera, av vad slag dessa än vore. Hans ställning torde fastmera böra bliva i huvudsak den, som socialstyrelsen skisserat. Hans åligganden skulle på detta sätt bliva av dels granskande dels biträdande art. Såsom granskare skulle det tillkomma honom att tid efter annan verkställa inspektioner av anstalterna samt däröver avlägga rapport till justitiedepartementet. Vid dessa inspektioner skulle det åligga honom att tillse, ej blott att den anstaltsvård, som komme tvångsarbetarna till del, vore av avsedd beskaffenhet, utan även att för anstalterna i övrigt gällande bestämmelser efterlevdes. Inspektörens biträdande funktion åter skulle bestå däri, att han skulle vara skyldig att på begäran biträda departementschefen vid beredandet av alla de ärenden rörande tvångsarbetsväsendet, i vilka denne ansåge sig böra tillgodogöra sig hans sakkunskap och erfarenhet på området.

Beträffande det väckta förslaget, att nu ifrågavarande inspektör skulle få sitt verksamhetsområde utvidgat så tillvida, och jämväl uppfostringsanstalterna för minderåriga förbrytare skulle komma att lyda under hans överinseende, höll jag, på huvudsakligen de skäl, som framförts av dem, som för närvarande hava ledningen av dessa anstalter, före, att en dylik utsträckning icke borde ifrågasättas.

I fråga slutligen om spørsmålet, huruvida den av mig sålunda förordade inspektörsbefattningens innehavare skall vara oavlönad eller för sitt besvär åtnjuta särskilt arvode, anslöt jag mig utan tvekan till

den senare uppfattningen. Skulle man hava utsikt att med inrättandet av denna befattning verkligen kunna uppnå vad man med densamma avsett att vinna, ansåge jag det nödvändigt att göra den till en avlönad tjänst.

Departementschefen.

Frågan om inrättande, i händelse av tvångsarbetsanstalternas utbrytande ur fängvården, av en särskild inspektörsbefattning beträffande dessa anstalter har genom förslaget om tvångsarbetsanstalterna hänförande till socialdepartementet i stället för justitiedepartementet kommit i ett annat läge än det, vari samma spörsmål befann sig vid avlåtandet av 1918 års proposition. Så länge fråga var om att tvångsarbetsanstalterna fortfarande skulle lyda under justitiedepartementet, förelåg på förut omnämnda skäl ett verkligt behov av att detta departement utrustades med en dylik inspektörsbefattning till sitt biträde vid handläggandet av de tvångsarbetsanstalterna rörande ärendena. Annorlunda blir förhållandet, då nu ifrågavarande anstalter läggas under socialdepartementet. Enligt vad chefen för civildepartementet meddelat, torde socialdepartement komma att, även utan inrättande av en särskild tjänst för ändamålet, inom sig rymma arbetskrafter, som åtminstone i huvudsak skulle kunna övertaga den verksamhet av granskande och biträdande art, som på sätt förut nämnts, tillämnats den i 1918 års proposition föreslagna inspektörsbefattningen. Först och främst skall därinom finnas chefen för sociala byrån, som enligt den i propositionen (nr 3) till innevarande års riksdag angående ändrad organisation av statsdepartementen framlagda, av riksdagen numera godtagna planen skulle få sig anförtrodd uppgiften att närmast förbereda ärendena angående tvångsarbetsanstalterna och som skulle hava att taga befattning med vissa grupper närbesläktade ärenden, såsom rörande alkohlistvården. Därjämte skall ju till socialdepartementet komma att såsom en ny ordinarie byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden hänföras den nuvarande extra byrån för fattigvårdsärenden inom civildepartementet, vilken byrås chef tillika är statens fattigvårdsinspektör. Jämväl i denne befattningshavare erhåller vederbörande departementschef ett kompetent biträde vid behandling av en del tvångsarbetsanstalterna rörande ärenden. Jag vill i detta avseende endast påminna därom, att bland fattigvårdsinspektörens åligganden ingår bland annat skyldigheten att öva uppsikt över de i 33 § av den nya fattigvårdslagen omnämnda, av landstingen upprättade arbetshemmen, å vilka ju är avsedd att bedrivas en med tvångsarbetet i viss mån besläktad verksamhet. Mellan dessa arbetshem och de statliga tvångsarbetsanstalterna föreligger även ett direkt samband så tillvida att, om någon på ett

arbetshem intagen undandrager sig att fullgöra honom anvisat arbete eller eljest, på sätt fattigvårdslagen närmare beskriver, brister i uppförande å hemmet samt ej låter sig rätta av honom meddelad varning, han kan på vederbörandes hemställan dömas till tvångsarbete, vilket arbete i regel skall fullgöras i allmän tvångsarbetsanstalt.

I detta sammanhang vill jag nämna, att, enligt vad chefen för civildepartementet för mig uppgivit, det torde kunna ifrågasättas om icke ärendena angående tvångsarbetsanstalterna, liksom i så fall även de rörande alkoholistvården, lämpligen borde hänföras till fattigvårdsbyrån i stället för sociala byrån. Frågan härom får icke anses hava blivit slutligen avgjord genom det i förutnämnda proposition (nr 3) framlagda, numera godtagna förslaget i sådant avseende, utan lär det definitiva ordnandet av detta spörsmål få bero på den erfarenhet rörande den, bland annat från arbetsmängdens synpunkt, lämpligaste arbetsfördelningen, som den närmaste tiden kan väntas komma att skänka.

På grund av vad nu sagts är jag av den åsikten att, då tvångsarbetsanstalterna komma att läggas under socialdepartementet, någon särskild inspektörsbefattning för dessa anstalter ej bör upprättas. En annan sak är att, enligt vad från civildepartementet uppgivits, erfarenheten möjligen kan komma att giva vid handen, att vederbörande inom departementet skola bliva i behov av att vid handläggning av nu ifrågasvarande ärenden i vissa fall anlita sakkunning hjälp, särskilt på det psykiatriska området. Att nu begära ett särskilt anslag härför torde dock ej böra komma ifråga.

I sammanhang med frågan om tvångsarbetsanstalternas fränskiljande från fångvårdsförvaltningen uppstod tanken på att giva dessa anstalter en förändrad benämning.

De sakkunniga förordade en dylik namnförändring. Liksom »tvångsuppfostringsanstalten å Bona» av humanitära skäl ändrades till »statens uppfostringsanstalt å Bona», syntes av liknande orsaker de båda tvångsarbetsanstalter, som fortfarande skulle finnas, böra benämnas: »statens arbetsanstalt å Svartsjö» och »statens arbetsanstalt i Landskrona».

Fångvårdsstyrelsen förklarade i sitt den 5 april 1918 avgivna utlåtande, att den funne det sålunda föreslagna ombytet å benämning av tvångsarbetsanstalterna tämligen omotiverat, så länge lösdrivarlagen bibehölle benämningen tvångsarbete. Styrelsen upprepade sin förut gjorda

E) *Tvångsarbetsanstalternas benämning.*

1918 års proposition.

Sakkunniga.

Fångvårdsstyrelsen.

erinran, att det icke vore på namnet en social reform borde vara beroende.

Departementschefen vid avlåtandet av 1918 års proposition.

Vid avlåtandet av 1918 års proposition anslöt jag mig till de sakkunnigas förslag och fattade Kungl. Maj:ts också sitt beslut i överensstämmelse härmed.

Statsutskottet.

Statsutskottet åter höll före, att med hänsyn därtill, att benämningen »tvångsarbetsanstalter» finnes bland annat i lagen angående lösdrivares behandling den 12 juni 1885, denna benämning å anstalterna borde åtminstone tillsvidare bibehållas.

Departementschefen.

Vad statsutskottet sålunda anfört mot genomförande av en namnförändring redan nu synes mig hava skäl för sig och böra alltså enligt min mening tvångsarbetsanstalterna även efter fränskiljandet från fångvården tillsvidare kallas »tvångsarbetsanstalter» samt alltså i vederbörande stater upptagas under benämningen »statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö» och »statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona».

F) Vissa med tvångsarbetsanstalternas fränskiljande från fångvården sammanhängande organisationsspörsmål. 1918 års proposition

I 1918 års proposition upptogos till behandling även några spörsmål av organisatorisk art, som ansågos sammanhänga med fränskiljandet av tvångsarbetsanstalterna från fångvårdsförvaltningen. Ett av dessa spörsmål hade avseende å det till tvångsarbetsanstalten i Landskrona då anslutna kronohäktet därstädes. Enligt vad jag redan förut haft tillfälle att omnämna är detta kronohäkte numera nedlagt såsom sådant samt tvångsarbetsanstalten utvidgad med den förutvarande kronohäktesbyggnaden. Denna fråga har alltså redan fått sin lösning och kan alltså nu helt lämnas å sido. Övriga nyssnämnda spörsmål föreligga emellertid till besvarande även nu.

I fråga om dem kan jag helt inskränka mig till en redogörelse för den utredning som därom förebragtes i förut berörda proposition.

a) Kronohäktet å Svartsjö. Sakkunniga.

Det första av dessa spörsmål har avseende å det kronohäkte, som för närvarande är förenat med tvångsarbetsanstalten å Svartsjö. Beträffande detta yttrade de sakkunniga, att detsamma enligt deras mening borde tillsvidare vid anstalten bibehållas, dock i minsta möjliga utsträckning. Administrationen av häktet borde betridas av vid arbetsanstalterna anställd personal med vederbörande direktör såsom tillsynsman. Som ersättning härför torde anstalterna böra tillerkännas rätt att utnyttja fångarnas arbetskraft. Därjämte torde fångvården, så-

som skedde beträffande i Stockholms stads rannsaktionsfängelse förvarade kronoarrestanter, böra ersätta arbetsanstalten kostnaden för fångarnas utspisning, dock ej till högre belopp än anstaltens självkostnadspris.

Fångvårdsstyrelsen var i denna fråga av annan åsikt. Styrelsen yttrade:

Fångvårdsstyrelsen.

Om tvångsarbetsanstalten å Svartsjö bibehölles för sitt nuvarande ändamål, men frigjordes från fångvården, syntes därvarande kronohäkte icke vidare böra tagas i användning såsom sådant utan brukas för anstaltens ändamål. Detta häkte fyllde nämligen icke något föreliggande utrymmesbehov och hade ej heller uppförts för att tjäna som kronohäkte. De använda lokalerna hade nämligen avsetts för avtjänande av tvångsarbetarna å dömda extra judiciella bestraffningar, därtill de ännu användes. Då det emellertid hände, att tvångsarbetare, som före intagandet å anstalten ådömts böter, men icke betalat dessa, av de exekutiva myndigheterna uttoges ur anstalten för att med tillfälligt avbrytande av tvångsarbetet på annat håll undergå förvandlingsstraff för böterna, vållades härav flyttningar fram och åter med därav orsakade olägenheter. Till undvikande härav utverkades rätt att låta tvångsarbetarna avtjäna sina böter å Svartsjö och förklarades för detta ändamål arrestbyggnaden för kronohäkte. Då det icke kunde vara någon som helst nödvändighet att uttaga tvångsarbetarna från statens anstalt i och för avtjänande av bötesstraff under tvångsarbetstiden utan med avtjänandet därav väl kunde anstå till dess nämnda tid gått till ända, torde vid anstaltens avskiljande från fångvården kronohäktet å Svartsjö böra nedläggas.

Beträffande detta spörsmål hyser jag nu, liksom vid avlåtandet av 1918 års proposition, samma uppfattning som fångvårdsstyrelsen och är alltså av den åsikten att, i händelse av tvångsarbetsanstalternas frånskiljande från fångvården, kronohäktet vid Svartsjö bör upphöra såsom sådant samt dess lokaler ställas till tvångsarbetsanstaltens förfogande.

Departementschefen.

Det andra av förutnämnda spörsmål av organisatorisk art gäller ordnandet efter tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvården av transporter av till tvångsarbete dömda personer.

b) Ordnandet av transporten av tvångsarbetarna.

I det utlåtande, som fångvårdsstyrelsen avgav över de sakkunnigas yttrande, berörde styrelsen även denna fråga. Styrelsen höll i detta avseende före, att efter ifrågavarande organisationsförändrings genomförande transporten av dylika personer ej längre borde ske på nu brukligt sätt. Då tvångsarbetarna icke längre skulle komma att behandlas i likhet med »fångar», borde de icke heller få sändas tillsammans med sådana. Fångvårdens tjänstemän borde icke med dem hava någon befattnings. Under antagande, att för den till tvångsarbete dömdes för

Fångvårdsstyrelsen

varande efter anhållandet och under besvärstiden särskilda åtgärder komme att vidtagas utan fängvårdens anlitande, förmodade styrelsen, att den dömde skulle komma att omedelbart efter utslagets ikraftträdande försändas till arbetsanstalten under tillsyn av särskild övervakare. Styrelsen beräknade, att, därest transporten av tvångsarbetare sålunda komme att ordnas för sig, kostnaderna härför skulle belöpa sig till omkring 20,000 kronor om året. Dessa kostnader borde icke utgå av fängvårdsmedel, utan för ändamålet erforderliga medel borde ställas till anstaltsförvaltningarnas förfogande.

Departements-
chefen.

Beträffande detta spörsmål yttrade jag vid avlåtandet av 1918 års proposition följande, som fortfarande enligt min mening äger sin fulla giltighet:

»Den förändrade anordning av transporten av de till tvångsarbete dömda, som fängvårdsstyrelsen ifrågasätter, torde, åtminstone tillsvidare, icke böra komma i fråga. Den omständigheten, att själva tvångsarbetsanstalterna nu skulle komma att ställas utanför fängvårdsförvaltningen, torde icke i och för sig vara av beskaffenhet att behöva föranleda en dylik förändring. Den, som skall transporteras, är ju enligt lösdrivarlagen »häktad», och torde han då också få finna sig i att jämväl under själva transporten till arbetsanstalten behandlas såsom vanlig fånge. Det mest praktiska och, på sätt fängvårdsstyrelsen även frambåller, det från ekonomisk synpunkt utan fråga fördelaktigaste är också, att transporten av tvångsarbetarna tillsvidare i huvudsak sker såsom hittills genom fängvårdens försorg. Den enda ändring i förslingsättet för de till tvångsarbete dömda, som möjligen skulle behöva göras, vore den, att vederbörande arbetsanstalt ålades att låta vid den straffanstalt, som låge arbetsanstalten närmast, avhämta de tvångsarbetare, som vore till arbetsanstalten destinerade.

Kostnaderna för fängvårdens befattning med transporten böra fortfarande bestridas av fängvårdsmedel. Härei torde icke ligga något oegentligt. I detta avseende vill jag erinra därom, att kostnaden för transport av minderårig, som skall insättas i allmän uppfostringsanstalt, skall enligt nådig kungörelse den 12 september 1910 gäldas av förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.»

c) Arbetspremierna och besparingskassan.

De återstående av förutnämnda spörsmål av organisatorisk art hava avseende å fångarnas arbetspremier och fängvårdens besparingskassa.

Genom reglemente angående arbetspremier vid de centrala straff- och tvångsarbetsanstalterna i riket den 24 oktober 1890 jämte kungö-

relsen den 22 juni 1900 äro bestämmelser givna om insättande i post-sparbanken av såväl straffångars som tvångsarbetares besparade arbetspremier. Vid fängvården finnes vidare en besparingskassa, som bildats av de vid statens fängvårdsanstalter samlade besparingskassor. För nämnda besparingskassa har Kungl. Maj:t den 10 juni 1912 utfärdat reglemente.

I sitt utlåtande den 5 april 1918 påpekade fängvårdsstyrelsen, att en skilsmässa mellan fängvården och tvångsarbetsanstalterna borde föranleda vissa ändringar i de sålunda rörande arbetspremierna och fängvårdens besparingskassa gällande bestämmelser. Beträffande fängvårdens besparingskassa erinrade styrelsen därom, att denna bestode delvis av bidrag, som influtit från tvångsarbetsanstalterna samt att från kassan dels i mindre omfattning lämnats understöd även åt frigivna tvångsarbetare dels ock i större poster lämnats bidrag till vissa enskilda institutioner, som omhändertagit särskilt kvinnliga tvångsarbetare efter frigivningen. Efter tvångsarbetsanstalternas skiljande från fängvården borde givetvis inbetalningarna till kassan från tvångsarbetsanstalterna upphöra, men å andra sidan borde från kassan icke vidare lämnas något understöd till dem, som frigåves från dessa anstalter.

Fängvårds-
styrelsen.

Även beträffande dessa spörsmål torde fortfarande gälla vad jag därom anförde vid avlåtandet av 1918 års proposition. Jag yttrade därvid i denna del följande:

Departements-
chefen.

»På de ändringar i bestämmelserna rörande arbetspremier, som en skilsmässa mellan fängvården och tvångsarbetsanstalterna må påkalla, finner jag ej anledning att nu närmare ingå. Det torde vara tids nog att upptaga detta spörsmål, sedan en dylik skilsmässa kan hava kommit till stånd.

Detsamma gäller i viss mån stadgandena om fängvårdens besparingskassa. Med avseende å denna vill jag dock nämna, att det mest praktiska och även från andra synpunkter lämpligaste synes mig vara, att fängvården även efter tvångsarbetsanstalternas utbrytning får behålla denna kassa odelad att användas till understödjande av dem, som frigivas från de under fängvården fortfarande lydande straffanstalterna. För understödjandet av dem, som frigivas från tvångsarbetsanstalterna, torde i stället böra, i likhet med vad fallet är med avseende å statens uppfostringsanstalt å Bona, beräknas vissa belopp å de förslagsanslag, som böra beviljas till uppehållande av verksamheten å dessa anstalter.»

II. Hithörande
anslags
beräkning
m. m.

Ett fränskiljande av tvångsarbetsanstalterna från fångvården skulle givetvis komma att medföra, utom de förändringar i skilda avseenden, som i det föregående berörts, jämväl avsevärda förskjutningar i de belopp, varmed *anslagen till fångvården* böra äskas. Till uppehållande av verksamheten å tvångsarbetsanstalterna måste dessutom naturligtvis begäras särskilda anslag.

A) Bestäm-
da anslaget
till fångars
vård och
underhåll.
1918 års
proposition.

Vad först angår bestämda anslaget till fångars vård och underhåll, kan givetvis en avsevärd minskning ske i detta anslag, därest tvångsarbetsanstalterna utbrytas ur fångvården. Vid besvarandet av frågan, med vilket belopp denna minskning kan ske, torde det tillåtas mig att till utgångspunkt taga den utredning, som i sådant avseende förebragtes i 1918 års proposition.

Sakkunniga.

Förutnämnda sakkunnige yttrade härom följande:

Enligt från och med år 1911 gällande ordinarie stat beträffande avlöningar för tjänstemän av högre grad samt den fördelning av i fångvårdens stat upptagna avlöningar för tjänstemän av lägre grad (bevakningspersonal), som fångvårdsstyrelsen genom särskilda beslut fastställt, vore för det dåvarande till tvångsarbetsanstalterna å Svartsjö och i Landskrona förlagda följande avlöningar:

Tvångsarbetsanstalten å Svartsjö.

1 direktör	kronor 5,000: —	
1 kamrerare	» 4,000: —	
1 pastor	» 3,500: —	
1 assistent	» 3,000: —	
1 assistent (vid jordbruket)	» 2,100: —	
1 skollärare	» 2,100: —	
10 överkonstaplar à 1,550	» 15,500: —	
42 vaktkonstaplar à 1,300	» 54,600: —	
3 arvoden till överkonstaplar med förordnanden som uppsyningsmän à 200	» 600: —	90,400: —

Tvångsarbetsanstalten i Landskrona.

1 direktör	kronor 4,000: —	
1 assistent	» 2,100: —	
1 predikant	» 1,500: —	
3 överkonstaplar à 1,550	» 4,650: —	
8 vaktkonstaplar à 1,300	» 10,400: —	
3 första vaktfruar à 1,050	» 3,150: —	
13 vaktfruar à 900	» 11,700: —	
1 arvode till överkonstapel med förordnande som uppsyningsman	» 200: —	37,700: —

Summa kronor 128,100: —.

Tvångsarbetsanstalternas frigörande från fångvården skulle alltså föranleda en minskning av bestämda anslaget till fångars vård och underhåll med förenämnda belopp 128,100 kronor.

I sitt utlåtande över de sakkunnigas utredning kom fångvårdsstyrelsen vid behandlingen av nu förevarande anslag in på frågan, huruvida jämväl efter genomförandet av den föreslagna organisationsförändringen med avseende å tvångsarbetsanstalterna den å Svartsjö och i Landskrona sålunda anställda personalen skulle behöva bibehållas vid sin dåvarande numerär. Efter det styrelsen framhållit, att enligt dess uppfattning innebörden av det föreliggande organisationsförslaget vore den, att med avseende å tvångsarbetarnas framtida behandling den humanitära sidan skulle komma att tillerkännas en avgörande vikt samt en verklig och ej blott skenbar skillnad införas mellan tvångsarbetare och straffångar, gjorde styrelsen gällande, att denna omläggning av tvångsarbetets karaktär syntes kunna föranleda en betydande minskning i den nuvarande bevakningen vid tvångsarbetsanstalterna. Detta gällde särskilt Svartsjöanstalten. Härom yttrade styrelsen:

Fångvårdsstyrelsen.

Även om anstalten skulle hållas fullbesatt — vilket svårligen kunde förutses, innan en ny lösdriverilag komme till stånd och kristidsförhållandena upphört — torde icke där kunna användas mera än högst 8 överförmän och 36 förmän, emot för det dåvarande anställda 10 överkonstaplar och 42 vaktkonstaplar, avlönade från ordinarie anslaget, samt 1 överkonstapel och 6 vaktkonstaplar, avlönade från förslaganslaget till fångars vård och underhåll.

Beträffande kronohäktet i Landskrona gjorde styrelsen, som, på sätt förut nämnts, utgick ifrån att kronohäktet i Landskrona skulle tillsvärdare bibehållas som sådant, gällande, att den dåvarande personalen, som bestod av 3 överkonstaplar, därav 1 med förordnande som uppsyningsman, 8 vaktkonstaplar, 3 första vaktfruar och 13 vaktfruar, skulle efter kronohäktets fränskiljande kunna minskas med 1 överkonstapel med förordnande såsom uppsyningsman, 5 vaktkonstaplar och 1 vaktfru.

Vid avlåtandet av 1918 års proposition förklarade jag, att jag ej hade något att erinra mot de sakkunnigas beräkning rörande nu förevarande anslags minskande i anledning av den föreslagna organisationsförändringen, så vitt denna beräkning grundade sig på fränskiljandet från fångvården av befattningshavare av högre grad. Beträffande samma beräkning, i vad den avsåg fränskiljandet från fångvården av tjänstemän av lägre grad (bevakningspersonal), yttrade jag åter bl. a.:

Departementschefen vid avlåtandet av 1918 års proposition.

»Fångvårdsstyrelsens förslag till minskning av Svartsjöpersonalen har, såsom synes av styrelsens nyss refererade utlåtande, sin grund i den uppfattningen, att efter tvångsarbetsväsendets skiljande från fångvården tvångsarbetet skulle komma att omläggas i humanitär riktning och på sådant sätt en betydande minskning i bevakningen kunna komma till stånd. Att en reformering av tvångsarbetet i antydd riktning kan hava en sådan följd, synes mig dock vara underkastat tvivel. Snarare synes det vara att antaga, att en omläggning av tvångsarbetet framför allt så tillvida, att tvångsarbetarna i allt större utsträckning hållas till arbete ute i det fria, skall ställa allt högre krav på bevakningens effektivitet. En så kraftig nedsättning av bevakningsstyrkan å Svartsjö, som den fångvårdsstyrelsen ifrågasatt, torde därför icke vara tillrådlig. Emellertid har jag efter inhämtande av upplysningar i frågan från nuvarande Svartsjödirektören kommit till den uppfattningen, att till följd av anstaltens nuvarande relativt fåtaliga beläggning en minskning i såväl den ordinarie som den extra bevakningspersonalens numerär skulle kunna tills vidare ske med sammanlagt 1 överkonstapel och 8 vaktkonstaplar. Att låta bevakningspersonalen undergå en än kraftigare reducering förbjuder nödig hänsyn till angelägenheten av att bland bevakningspersonalen kunna räkna erforderligt antal yrkesmän. Den sammanlagda bevakningspersonalen, såväl ordinarie som extra, skulle sålunda komma att uppgå till 10 överkonstaplar, därav 3 med förordnanden som uppsyningsmän, och 40 vaktkonstaplar. Av dessa torde ett mindretal, exempelvis 1 överkonstapel och 4 vaktkonstaplar, ej böra uppföras på ordinarie stat, utan avlönas från det förslagsanslag, som blir erforderligt att äska för anstalten. Å anstaltens ordinarie stat skulle således uppföras 9 överkonstaplar, därav 3 med förordnanden som uppsyningsmän, och 36 vaktkonstaplar. Den ordinarie bevakningspersonal, som sålunda skulle bli disponibel — 1 överkonstapel och 6 vaktkonstaplar — torde komma väl till pass som förstärkning av bevakningspersonalen vid de nu i hög grad överbelagda straffanstalterna. Skulle genom tvångsarbetarnas ökning behov uppstå av ökad bevakning torde sådan kunna åtminstone tillsvidare tillföras anstalten med anlåtande i ökad utsträckning av anstaltens förslagsanslag.»

Beträffande storleken av den vid Landskronaanstalten erforderliga bevakningsstyrkan gjorde jag, i motsats mot fångvårdsstyrelsen, gällande att, även om, på sätt jag då i överensstämmelse med fångvårdsstyrelsens förslag förordade, kronohäktet tillsvidare skildes från anstalten och utrustades med särskild personal, detta dock ej kunde medföra en motsvarande minskning i anstaltens bevakningspersonal. Detta förbjödes av nödig

hänsyn till lämplig arbetsfördelning inom anstalten. Enligt vad anstaltsdirektören meddelat, skulle dock, under förutsättning att extra personal finge vara anställd i minst samma utsträckning som för det dåvarande, den ordinarie vaktpersonalen kunde minskas med 1 vaktkonstapel.

Enligt det av mig sålunda förordade förslaget skulle fångvårdens ordinarie bevakningspersonal komma att minskas genom Svartsjöanstaltens fränskiljande med 9 överkonstaplar, därav 3 med förordnanden som uppsyningsmän, och 36 vaktkonstaplar samt genom Lanskrönaan-staltens fränskiljande med 3 överkonstaplar, därav 1 med förordnande som uppsyningsman, 7 vaktkonstaplar, 3 första vaktfruar och 13 vaktfruar.

Vad jag sålunda i denna del yttrade vid avlåtandet av 1918 års proposition torde, så vitt angår fränskiljandet från fångvården av be-fattningshavare av högre grad, fortfarande äga sin giltighet. *Departement-schefen.*

Vad åter angår tjänstemännen av lägre grad (bevakningspersonalen) vill jag till en början nämna, att dessa för närvarande å Svartsjö utgöras av följande ordinarie befattningshavare, nämligen 10 överkonstaplar, därav 3 med förordnanden såsom uppsyningsmän, samt 41 vaktkonstaplar. Dessutom äro där anställda 1 överkonstapel med förordnande såsom uppsyningsman (trädgårdsmästare) och 7 vaktkonstaplar, avlönade från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

I en till justitiedepartementet ingiven promemoria gör direktören vid anstalten gällande att, trots det att de å anstalten intagna tvångs-arbetarnas antal ej är större än det för närvarande är (159 mot det antal av 330, som anstalten är beräknad att kunna mottaga), någon minskning i den nuvarande bevakningspersonalen ej kan ske. Till stöd för denna sin åsikt anför direktören, att under den senaste tiden tjänstgöringsförhållandena måst helt och hållet omläggas för möjliggörande av ett nedbringande av varje konstapels tjänstgöringstid från omkring 70 till omkring 60 timmar per vecka. Skulle antalet i anstalten in-tagna tvångsarbetare komma att ökas till 230 eller därtöfver, skulle det för tjänstgöringstidens begränsning till nyss angivna tid, bliva er-forderligt att än mera utöka bevakningspersonalen.

På grund av vad Svartsjödirektören sålunda anført och då jämväl i den promemoria rörande nu ifrågavarande organisationsförändrings inverkan på de särskilda fångvårdsanslagen, som på begäran tillställts justitiedepartementet från fångvårdsstyrelsen, bevakningspersonalen å Svartsjö tydligen förutsatts behöva även efter denna organisationsför-ändrings genomförande bibehållas vid sin nuvarande styrka, anser jag mig böra biträda Svartsjödirektörens förslag i denna del.

Vid Landskronaanstalten utgöres den ordinarie bevakningspersonalen för närvarande av 3 överkonstaplar, därav 1 med förordnande som uppsyningsman, 9 vaktkonstaplar, 3 första vaktfruar och 13 vaktfruar eller således av 2 vaktkonstaplar mera än den bevakningspersonal, som i 1918 års proposition föreslogs att uppföras å anstaltens ordinarie stat. Härtill kommer följande från förslagsanslaget avlönade extra personal — till stor del föranledd av den å filialen vid Hildero bedrivna verksamheten — nämligen 1 vaktkonstapel, 1 första vaktfru och 8 vaktfruar.

I en till justitiedepartementet avlämnad promemoria har direktören för Landskronaanstalten gjort gällande, att den ordinarie bevakningspersonalen utan olägenhet skulle kunna begränsas till den i 1918 års proposition föreslagna. Vid sådant förhållande saknar jag tillräcklig anledning att frångå det förslag, som då framställdes.

Storleken av den minskning, som nu förevarande anslag sålunda enligt min mening skulle kunna undergå på grund av organisationsförändringen, framgår av följande sammanställning:

Avlöningar till tjänstemän av högre grad:

vid Svartsjöanstalten:

1 direktör	kronor	5,000	
1 kamrerare	»	4,000	
1 pastor	»	3,500	
1 assistent	»	3,000	
1 assistent (vid jordbruket)	»	2,100	
1 skollärare	»	2,100	kronor 19,700

vid Landskronaanstalten:

1 direktör	kronor	4,000	
1 assistent	»	2,100	
1 predikant	»	1,500	kronor 7,600

Avlöningar till tjänstemän av lägre grad (bevakningspersonal):

4 överkonstaplar med förordnanden som uppsyningsmän å 1,750 kronor	kronor	7,000	
9 överkonstaplar å 1,550 kronor	»	13,950	
48 vaktkonstaplar å 1,300 kronor	»	62,400	
3 första vaktfruar å 1,050 kronor	»	3,150	
13 vaktfruar å 900 kronor	»	11,700	kronor 98,200

Summa kronor 125,500.

Bestämda anslaget till fångars vård och underhåll, som för närvarande är i riksstaten upptaget med kronor 1,075,300, skulle alltså, vid bifall till den föreslagna organisationsförändringen, kunna minskas med » 125,500 och alltså kunna i 1921 års riksstat uppföras med kronor 949,800.

Till fångars vård och underhåll är för närvarande i riksstaten upptagna, förutom förutnämnda bestämda anslag, dels ett ordinarie förslagsanslag och dels på extra stat ett förstärkningsanslag till sistberörda anslag. Beträffande frågan med vilka belopp dessa båda anslag böra, under förutsättning av tvångsanstalternas skiljande från fångvården, äskas för år 1921 torde det vara tillräckligt att hänvisa till den utredning, som i sådant avseende finnes återgiven i det till årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden (sid. 56—62), med vilken utredning torde böra jämföras vad jag yttrade vid motsvarande frågas behandling vid avlåtandet av 1918 års proposition i ämnet (prop. nr 388 sid. 57—61). Nu må endast erinras dels därom, att jag, på sätt nyssnämnda statsrådsprotokoll utvisar, i samband med frågan om nu förevarande anslags belopp till prövning upptagit spørsmålet om ett årligt understöd till »Nordisk Tidsskrift för Strafferet», dels ock därom, att resultatet av de ifrågasvarande anslagens beräkning utmynnade däri, att desamma skulle, under förutsättning av tvångsarbetsanstalternas utbrytande ur fångvården, kunna begränsas, det ordinarie förslagsanslaget till 2,500,000 kronor (nu 2,800,000 kronor) och förstärkningsanslaget till 600,000 kronor (nu 1,200,000 kronor).

B) *Ordinarie förslagsanslaget till fångars vård och underhåll samt förstärkningsanslaget till samma anslag.*

Jämväl med avseende å den inverkan tvångsarbetsanstalternas utbrytning ur fångvården skulle komma att hava på storleken av förslagsanslaget till ålderstillägg för en del vid fångvårdsstyrelsen och fångvården anställda ämbets- och tjänstemän torde det tillåtas mig att hänvisa till vad jag därom yttrat till det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden (sid. 62—63). Enligt den åsikt, som där gjorts gällande, skulle detta anslag, som i årets riksstat är upptaget med 96,000 kronor, kunna, under förutsättning att nämnda utbrytning kommer till stånd, ned sättas till 90,000 kronor. De befattningshavare vid tvångsarbetsanstalterna tillkommande ålderstillägg skulle givetvis, efter dessa anstalters läggande under socialdepartementet, komma att bestridas från detta departements allmänna förslagsanslag till ålderstillägg. Till att på

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 205 häft. (Nr 246.)

C) *Fångvårdens förslagsanslag till ålderstillägg.*

grund härav äska detta anslag med högre belopp än det, varmed det begärts i årets statsverksproposition, eller 500,000 kronor, torde dock ej föreligga tillräcklig anledning.

D) *Anslag till statens arbetsanstalt å Svartsjö.*

Till en var av statens tvångsarbetsanstalter å Svartsjö och i Landskrona torde böra för år 1921 under femte huvudtiteln (socialdepartementet) äskas två ordinarie anslag: ett bestämt anslag till bestridande av de i anstaltens stat upptagna avlöningar och ett förslagsanslag till bestridande av övriga driftkostnader vid anstalten.

a) *Bestämt anslag till Svartsjöanstalten.*

Vad först angår det bestämda anslaget till Svartsjöanstalten, bör detta sättas till slutsumman av nämnda anstalts ordinarie avlöningsstat. Spörsmålet om vilka befattningshavare böra upptagas i denna stat har jag, så vitt angår tjänstemännen av lägre grad (bevakningspersonalen), redan förut haft tillfälle att dryfta vid behandlingen av bestämde anslaget till fångars vård och underhåll. Det resultat, vartill jag därvid kom, var, att den nuvarande ordinarie bevakningspersonalen vid Svartsjöanstalten skulle bibehållas vid sin nuvarande styrka eller 10 överkonstaplar, därav 3 med förordnande som uppsyningsmän, samt 41 vaktkonstaplar. Övrig erforderlig personal skulle avlönas från förslagsanslaget.

Vid avlåtandet av 1918 års proposition gjorde jag gällande, att efter tvångsarbetsanstalternas fränskiljande från fångvården dessa anstalters skillnad från straffanstalternas torde böra markeras även så till vida, att beteckningarna »överkonstapel» och »vaktkonstapel» utbyttes mot andra benämningar. I detta avseende hade fångvårdsstyrelsen ifrågasatt, att dessa befattningshavare skulle kallas »överförmän» och »förmän». Benämningen »förmän» för de nuvarande vaktkonstaplarna syntes mig synnerligen lämplig. För de hittillsvarande överkonstaplarna syntes mig däremot beteckningen »förste förmän» bättre än »överförmän». Med sålunda förordade benämningar uppfördes också bevakningspersonalen i det av Kungl. Maj:tt framlagda förslaget till avlöningsstat. Någon anledning att frågå förslaget om denna namnförändring synes mig ej föreligga.

Vad därefter angår tjänstemännen av högre grad vid Svartsjöanstalten, torde icke nu böra göras några andra ändringar i den för samma anstalt gällande avlöningsstaten, än att den däri upptagne skolläraren dels uppföres under beteckningen »lärare», dels ock får ett vart av sina båda ålderstillägg höjt från 200 kronor till 400 kronor. Med avseende härå är att uppmärksamma, att i överensstämmelse med ett av fångvårdsstyrelsen framlagt och av 1902 årslöneregleringskommitté

tillstyrkt förslag hemställan om liknande förändringar framfördes i 1918 års förutnämnda proposition (nr 388, sid. 43—48) ej blott, uti särskild punkt, beträffande sådana skollärare, vilka voro anställda vid de fångvårdsanstalter, som efter tvångsarbetsanstalternas utbrytande skulle kvarbliva under fångvården, utan även, genom avfattningen av det framlagda förslaget till ny stat för Svartsjöanstalten, beträffande den vid denna anstalt anställde skolläraren. I fråga om de förra bifölls propositionen. Dessa äro alltså från och med år 1919 i vederbörande stater uppförda under beteckningen »lärare» och hava fått sina ålderstillägg höjda från 200 till 400 kronor. Då däremot beträffande Svartsjöanstalten bifölls förutnämnda inom statsutskottet avgivna reservation, enligt vilken anstaltens kvarblivande under fångvården påyrkades utan att samtidigt därmed erforderlig hemställan gjordes om ändring av Svartsjöskollärarens benämning samt höjande av hans ålderstillägg, kom denne befattningshavare — tydligen utan att detta var avsett — att fortfarande i staten upptagas under sin gamla benämning av »skollärare» ävensom att få sina ålderstillägg bibehållna vid deras dittillsvarande belopp av 200 kronor. Denna oegentlighet bör nu undanröjas.

I anslutning till vad jag sålunda anfört får jag framlägga följande

Förslag till avlöningsstat för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö.

	Lön eller mot-svarande	Tjänst-görings-penningar eller mot-svarande	Arvode för särskilt uppdrag	Summa	
1 direktör.....	3,000	2,000	—	5,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 kamrerare.....	2,700	1,300	—	4,000	
1 pastor, arvode.....	2,300	1,200	—	3,500	Efter 5 år kan den del av arvodet, som motsvarar lön, höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 assistent.....	1,900	1,100	—	3,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 400 kronor och efter 10 år med ytterligare 400 kronor.
1 assistent vid jordbruket	1,200	900	—	2,100	
1 lärare, arvode.....	1,200	900	—	2,100	Efter 5 år kan den del av arvodet, som motsvarar lön, höjas med 400 kronor och efter 10 år med ytterligare 400 kronor.
1 förste förman (med för-ordnande såsom upp-syningsman).....	1,000	550	200	1,750	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
2 förste förmän (med för-ordnanden såsom upp-syningsmän).....	2,000	1,100	400	3,500	
1 förste förman.....	1,000	550	—	1,550	
6 förste förmän.....	6,000	3,300	—	9,300	
1 förman.....	800	500	—	1,300	
40 förmän.....	32,000	20,000	—	52,000	
Summa	—	—	—	89,100	

Det bestämda anslaget till Svartsjöanstalten skulle alltså behöva begäras med ett belopp av 89,100 kronor.

b) Förslags-anslag till Svartsjö-anstalten.

Till Svartsjöanstaltens driftkostnader i övrigt bör äskas ett förslagsanslag. Med ledning dels av den utredning, som beträffande detta anslags storlek förebragtes vid avlåtandet av 1918 års proposition, dels ock av uppgifter, som lämnats i en från fängvårdsstyrelsen avläm-

nad promemoria, torde anslaget kunna för år 1921 lämpligen sättas till 200,000 kronor. Därvid har hänsyn tagits jämväl till det krav på detta anslag, som skulle uppstå därigenom, att från detsamma skulle komma att bestridas utgifter, till vilkas gäldande nu användes en del av avkastningen av fångvårdens besparingskassa, såsom för tvångsarbetarnas utrustning vid frigivningen, deras transporterande till hemorten o. s. v.

Jämväl till statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona böra, som nämnt, under femte huvudtiteln (socialdepartementet) äskas dels ett bestämt anslag till bestridande av de i anstaltens stat upptagna avlöningar, dels ock ett förslagsanslag till bestridande av övriga driftkostnader för anstalten.

E) *Anslag till statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona.*

Med avseende å det bestämda anslaget till Landskronaanstalten är till en början att märka, att de sakkunniga ej hemställde om någon ändring i denna anstalts högre tjänstemannapersonals vare sig antal eller avlöningsförmåner. Härom yttrade jag vid avlåtandet av 1918 års proposition: »Att så ej skett har emellertid, enligt vad de sakkunniga upplyst, ej berott därpå, att de ej ansett en förändring i dessa båda hänseenden erforderlig, utan har haft sin grund däri, att de ansett med prövningen av detta spörsmål bör anstå tills organisationsförändringen blivit genomförd och anstaltens nya ledning sålunda kan bliva i tillfälle att i detta avseende framföra sina önskemål. Även jag ansluter mig till denna uppfattning. Därmed vill jag dock uttryckligen som min åsikt framhålla, att, om Landskronaanstalten skall bibehållas som enda statlig arbetsanstalt för kvinnor samt de till tvångsarbete dömda arbeterskornas antal, såsom är att vänta, kommer att stiga utöver deras nuvarande exceptionellt låga numerär, anstaltens behöriga skötsel givetvis kommer att nödvändiggöra en förstärkning av dess mera kvalificerade arbetskrafter.»

a) Bestämt anslag till Landskronaanstalten.

Beträffande Landskronaanstaltens högre tjänstemannapersonal har nu anstaltens direktör i en till justitiedepartementet avlåten promemoria framställt en del önskemål. Dessa gå ut på höjning av direktörens och assistentens avlöningsförmåner, predikantsbefattningens omändring till en pastorsbefattning samt anställande vid anstalten av en väl kvalificerad lärarinna, vilken skulle kunna samtidigt tjänstgöra som ett slags direktörsassistent.

Beträffande dessa spörsmål ställer jag mig på samma ståndpunkt som den av mig 1918 intagna. För att redan nu upptaga dem till

avgörande torde föreligga så mycket mindre skäl, som frågan om en mera definitiv löneroglering för fångvården i dess helhet och sålunda även tvångsarbetsanstalterna för närvarande är hänskjuten till utredning av 1902 års lönerogleringskommitté.

Vad därefter angår de ordinarie tjänstemännen av lägre grad (bevakningspersonalen) vid Landskronaanstalten, har jag redan förut omnämnt, att denna bör, efter anstaltens frånskiljande från fångvården, utgöras av 3 överkonstaplar, därav 1 med förordnande som uppsyningsman, 7 vaktkonstaplar, 3 första vaktfruar och 13 vaktfruar.

I nyssnämnda promemoria har anstaltens direktör ifrågasatt, om icke överkonstaplarna och vaktkonstaplarna borde även efter anstaltens utbrytning ur fångvården bibehållas vid dessa benämningar. Som skäl härför har direktören anfört, att med undantag av två vaktkonstaplar, av vilka den ene bör vara maskinist och den andra trädgårdsmästare, den manliga bevakningspersonalen i sin helhet numera efter kronohäktets nedläggande såsom sådant, bestrider allenast vakttjänst.

Vad direktören sålunda anfört synes mig ej utgöra tillräckligt skäl för att man skulle beträffande denna anstalt avvika från den ståndpunkt, som i detta avseende intogs i 1918 års proposition. Överkonstaplarna och vaktkonstaplarna synas mig därför böra, såsom redan förordats beträffande Svartsjöanstalten, jämväl i Landskronaanstaltens stat upptagas under benämningarna »förste förmän» och »förmän».

I överensstämmelse med vad jag sålunda anfört får jag framlägga följande

Förslag till avlöningsstat för statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona.

	Lön	Tjänstgöringspenningar eller motsvarande	Arvode för särskilt uppdrag	Summa	
1 direktör	2,700	1,300	—	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 assistent	1,200	900	—	2,100	
1 förste förman (med förordnande såsom uppsyningsman)	1,000	550	200	1,750	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
1 förste förman	1,000	550	—	1,550	
1 förste förman	1,000	550	—	1,550	
1 förman	800	500	—	1,300	
6 förmän	4,800	3,000	—	7,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 50 kronor och efter 10 år med ytterligare 50 kronor.
1 första vaktfru	700	350	—	1,050	
2 första vaktfruar	1,400	700	—	2,100	
1 vaktfru	600	300	—	900	
12 vaktfruar	7,200	3,600	—	10,800	
Predikant, arvode	—	—	1,500	1,500	
Summa	—	—	—	36,400	

Bestämda anslaget till Landskronaanstalten bör alltså äskas med 36,400 kronor.

Till täckande av sådana kostnader för verksamheten å Landskronaanstalten, som ej skola bestridas från nyssnämnda bestämda anslag, bör, som nämnt, äskas ett förslagsanslag.

Med beaktande av samma synpunkter som de, vilka legat till grund för bestämmandet av förslagsanslaget till Svartsjöanstalten, torde Landskronaanstaltens förslagsanslag lämpligen böra för år 1921 sättas till 130,000 kronor.

b) Förslagsanslag till Landskronaanstalten.

F) Avlö-
nings-
villkor.

Slutligen vill jag upptaga frågan om avlöningsvillkoren beträffande befattningshavarna vid tvångsarbetsanstalterna m. m.

Härom yttrade jag vid avlåtandet av 1918 års proposition bl. a. följande:

»Att de befattningshavare, som vid tiden för organisationsförändringens trädande i kraft, d. v. s. med ingången av år 1919, innehåva konstitutorial antingen — såsom fallet är med direktörerna — å viss befattning vid någon av nu ifrågavarande anstalter eller ock — såsom förhållandet är med avseende å övriga befattningshavare vid samma anstalter — å befattning av visst slag inom fångvården med tjänstgöringsskyldighet tills vidare vid någon av dessa anstalter, äro skyldiga att, därest annat ej bestämmes, kvarbliva i sin befattning vid vederbörande anstalt jämväl efter omorganisationens genomförande, torde utan vidare vara klart. Befattningen blir icke en annan, därför att den anstalt, varom fråga är, lägges under annan ledning än den hittillsvarande. En annan sak är, att billigheten synes fordra, att den möjlighet till förflyttning till annan, jämställd eller högre, befattning inom fångvården, som ju för närvarande förefinnes för dem, vilka äro anställda vid dessa anstalter, ej berövas dessa befattningshavare genom dessa anstalters utbrytning ur fångvården. För denna möjlighets bevarande torde annan särskild åtgärd knappast vara erforderlig än möjligen ett anbefallande åt fångvårdsstyrelsen att vid tillsättande av ledigblivna befattningar inom fångvården jämväl beakta den sålunda framhållna synpunkten.»

Statsutskottet
vid 1918 års
riksdag.

I denna fråga yttrade statsutskottet vid 1918 års lagtima riksdag, att den beträffande tvångsarbetsanstalternas ordinarie personal ansåg »dess ställning med avseende å transport, befodrings- och pensionsförhållanden inom fångvårdsstaten böra lämnas orubbad».

Departements-
chefen.

Beträffande detta statsutskottets uttalande vill jag till en början nämna, att vederbörandes nuvarande rätt till pension givetvis kommer att tillförsäkras dem genom den ändring av lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, varom chefen för finansdepartementet kommer att, i sammanhang med andra erforderliga ändringar i nämnda lag, föreslå Kungl. Maj:t att till riksdagen avlåta särskild proposition.

I anledning av vad statsutskottet yttrat därom, att tvångsarbetsanstalternas personals ställning jämväl med avseende å transport- och befodringsförhållanden inom fångvårdsstaten borde bibehållas orubbad, är jag givetvis, på sätt också framgår av mitt nyss citerade yttrande,

av den åsikten, att all möjlig hänsyn bör i nu ifrågavarande avseende tagas till vederbörandes berättigade intresse. Jag vill dock icke underlåta att framhålla — något som för övrigt torde ligga i sakens natur — att ju längre tid, som förflyter från tidpunkten för tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvården, och ju mera den blivande behandlingen av tvångsarbetarna kommer att, efter dennas omläggning i förut omnämnd riktning, skilja sig från fångbehandlingen, desto större betänkligheter måste en dylik överflyttning av befattningshavare väcka från fångvårdssynpunkt. Det måste därför framstå som önskvärt, att de befattningshavare, som efter organisationsförändringens genomförande vilja förflyttas till fångvårdsanstalt, få denna sin önskan uppfylld så snart omständigheterna det medgiva. Därefter torde det naturligaste vara att, där ej i visst fall särskilda förhållanden påkalla annat, tvångsarbetsanstalterna, liksom fallet är med våra tvångsuppfostringsanstalter, framstå såsom, även i nu ifrågavarande avseende, från fångvården fullt fristående anstalter.

För åtnjutande av avlöningsförmåner enligt de nya avlöningsstaterna för tvångsarbetsanstalterna torde böra fastställas i huvudsak samma villkor och bestämmelser, som äro stadgade för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt nu gällande ordinarie stater för fångvårdsstaten och statens uppfostringsanstalt å Bona. Dock skall jag tillåta mig föreslå en utvidgad rätt till flyttningersättning för visst fall, då en befattningshavare blir förflyttad till annan anstalt. För närvarande gäller, att befattningshavare vid fångvården, som transporteras till annan liknande befattning vid annan fångvårdsanstalt, äger rätt till ersättning för flyttningskostnad, endast därest förflyttningen sker utan hans egen ansökning eller uttryckta önskan. Att upprätthålla detta villkor även för den, som efter tvångsarbetsanstalternas frånskiljande från fångvården söker bliva återförflyttad till fångvårdstjänst, skulle enligt min mening vara obilligt. Dylik befattningshavare bör erhålla rätt till ersättning för flyttningskostnad, även för den händelse förflyttningen skett på hans egen ansökning eller uttryckta önskan. Skulle riksdagens beslut komma att gå i denna riktning, torde Kungl. Maj:t vara oförhindrad att tillerkänna dylik ersättning även åt befattningshavare, som på egen önskan erhåller sådan transport under tiden intill organisationsförändringens genomförande.

I överensstämmelse härmed torde för åtnjutande av de med ordinarie befattning å avlöningsstat vid statens tvångsarbetsanstalter å Svartsjö och i Landskrona förenade avlöningsförmåner böra — i huvud-

saklig överensstämmelse med vad som föreslogs i 1918 års proposition — stadgas följande villkor och bestämmelser, nämligen:

att innehavare av befattning vid tvångsarbetsanstalt av ifrågasvarande slag skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid möjligen inträdande förändrad organisation av anstalten eller eljest kan varda stadgad;

att innehavare av befattning vid tvångsarbetsanstalt jämväl skall vara skyldig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, låta sig förflyttas till annan dylik anstalt eller till fångvårdsanstalt; ägande han emellertid, därest förflyttningen sker till fångvårdsanstalt eller ock utan hans egen ansökning eller uttryckta önskan från en tvångsarbetsanstalt till en annan, åtnjuta ersättning för flyttningskostnad;

att med befattning vid tvångsarbetsanstalt icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med befattning vid tvångsarbetsanstalt ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, såframt ej, så vitt angår direktör, Kungl. Maj:t samt i fråga om annan befattningshavare anstaltens styrelse på därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågasvarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid anstalten, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

att, om kvinnlig befattningshavare ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att av sådan anledning avgå från befattningen, därest icke styrelsen för anstalten med hänsyn till befattningens behöriga uppehållande finner det nödigt;

att tjänstgöringspenningar må uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester eller annan kostnadsfri ledighet, men för tid, han eljest varit befriad från tjänstgöring, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen eller i de fall, där avlöningen utgöres av arvode, den del därav, som icke anses såsom tjänstgöringspenningar, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas

att under ledigheten, utöver sina tjänstgöringspenningar, avstå så mycket av lönen eller arvodet, som erfordras för befattningens uppehållande eller eljest prövas skäligt;

att, därest befattningshavare i följd av kroppsskada, ådragen under tjänsteutövning, blivit tills vidare oförmögen till tjänstgöring, avlöningen å stat må, såsom undantag från vad ovan är stadgat, kunna, efter anstaltsstyrelsens beprövande, oavkortad utgå till honom under högst sex månader; ankommande på prövning av Kungl. Maj:t, till huru stor del avlöning kan bära utgå till den skadade efter omförmälda tid av sex månader;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke av anstaltsstyrelsen prövas bära användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej styrelsen finner skäligt låta honom uppbära något därav;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande av semester eller annan kostnadsfri ledighet, innehavare av lägre tjänst skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid anstalten, densamma mot åtnjutande av de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar eller däremot svarande belopp, i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår;

att i avseende å arvode till förste förman med förordnande såsom uppsyningsman skall i alla hänseenden gälla vad som stadgats angående tjänstgöringspenningar;

att beträffande förhöjning av avlöningen efter viss tids fortsatt innehavande av tjänst i samma lönegrad tidpunkten

för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor, att befattningshavare under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller annan kostnadsfri ledighet eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen, efter ytterligare fem år, på samma villkor, under iakttagande, vad var och en av omförmälda förhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förr än vid början av

kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänsteåldern blivit uppnådd;

att befattningshavare äger att i fråga om rätt till ålderstillägg räkna sig till godo tid, varunder han varit innehavare av motsvarande eller jämförlig befattning vid fångvårdsstaten eller statens uppfostringsanstalt å Bona, dock under de villkor i övrigt, som gälla för åtnjutande av fastställda avlöningsförmåner för fångvårdsstaten eller sistnämnda anstalt;

att direktör eller kamrerare vid tvångsarbetsanstalt även må för tillgodonjutande av avlöningsförhöjning räkna sig till godo tid, varunder han varit ordinarie tjänsteman i första lönegraden hos fångvårdsstyrelsen, dock under de villkor i övrigt, som gälla för åtnjutande av fastställda avlöningsförmåner för nämnda styrelse;

att, därest befattningshavare, som befordras till annan befattning vid tvångsarbetsanstalt eller fångvårdsstaten än den han dittills innehaft, redan intjänat högre avlöning än begynnelseavlöningen för den befattning, till vilken han befordras, honom skall omedelbart tillgodoföras det eller de ålderstillägg i den sistnämnda befattningen, som måste tilläggas honom för att hans avlöning i densamma icke skall bliva lägre än den avlöning, han senast åtnjöt före befordringen;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av avlöningsförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning;

att semester må årligen, då sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, utan avdrag å avlöningsförmånerna åtnjutas av direktör, kamrerare, pastor, assistent och lärare en var under en månad samt av övriga befattningshavare en var under femton dagar;

att därjämte förste förman, förman, första vaktfru och vaktfru må vid tjänstledighet för sjukdom under loppet av ett och samma kalenderår åtnjuta full avlöning under högst trettio dagar;

att befattningshavare, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid av året, som bestämmes av anstaltens styrelse, begagna sig av semester;

att befattningshavare må åtnjuta fri bostad jämte nödigt bränsle eller ock ersättning därför;

att beloppet av hyresersättning och vedanslag skall bestämmas efter de i orten gällande hyror och pris å ved, dock med iakttagande,

vad befattningshavare av lägre grad angår, att vedanslag må utgå för inköp av högst 8 kubikmeter björkved och 7 kubikmeter barrved;

att hyresersättning och vedanslag skola utgå i enahanda ordning som lön;

att beklädnadsersättning må i överensstämmelse med vad som gäller beträffande tjänstgöringspenningar eller ersättning för sådana vid vikariat utbetalas till en var förste förman och förman med 100 kronor samt till en var första vaktfru och vaktfru med 50 kronor, allt för år räknat;

att kostnadsfri vård av anstaltens läkare jämte av honom föreskrivna medikamenter enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t meddelar, lämnas åt förste förman, förman, första vaktfru och vaktfru, men ej åt deras familjer;

att, därest för någon av de befattningshavare, vilka äga åtnjuta fri läkarvård, uppstår av anstaltens läkare intygat behov av vård å sjukhus eller tuberkulossanatorium, av anstaltens medel må efter styrelsens beprövande bekostas sådan vård i allmänt rum jämte den förtäring, som under vistelsen å sjukhuset eller sanatoriet av vederbörande läkare föreskrives, dock att kostnaden ej må av anstaltens medel bestridas för längre tid än sex månader årligen, ej heller under det kostnadsfri ledighet åtnjutes eller då sjukdomen är av sådan art eller befattningshavaren uppnått den ålder, att ringa utsikt finnes för att han skall komma att återinträda i tjänstgöring;

att, då kostnad av anstaltens medel utgår för befattningshavares vård å sjukhus eller sanatorium, utgifterna för hans färd dit och därifrån må på enahanda sätt bestridas;

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen eller, där avlöningen utgöres av arvode, den del därav, som icke anses såsom tjänstgöringspenningar, ävensom, i förekommande fall, hyresersättning och vedanslag utgå till månadens slut;

att, då befattningshavare, som åtnjuter fri bostad, avlider, styrelsen för anstalten må, efter prövning av förekommande omständigheter, medgiva hans änka eller efterlevande familj att bibehålla den befattningshavaren anvisade bostadslägenheten intill den dag, styrelsen finner lämpligt bestämma för lägenhetens frånträdande;

att, därest befattningshavare avlider i följd av olyckshändelse, timad under tjänsteutövning, ett belopp, motsvarande den avlidnes avlöning för en månad, må såsom begravningshjälp tilldelas hans dödsbo;

att i fråga om befattningshavares skyldighet att avgå från tjänsten

ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i särskild lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya avlöningsstatens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat; samt

att den, som tillträder den nya avlöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed.

Fångvårds-
staten.

I likhet med vad i kungörelse den 10 juni 1912 angående vissa fångvårdstjänstemäns rätt till ålderstillägg stadgats rörande dylik tjänstemans rätt att för tillgodoräkning av ålderstillägg räkna sig till godo tid, varunder han tjänstgjort vid statens uppfostringsanstalt å Bona, torde i sammanhang med tvångsarbetsanstalternas frånskiljande från fångvården böra — på sätt också föreslogs i 1918 års proposition — såsom tillägg till de enligt kungörelse den 30 september 1910 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande av de enligt ny stat för fångvårdsstaten med ordinarie befattning vid samma stat förenade avlöningsförmåner förordnas:

att innehavare av dylik befattning må i fråga om ålderstillägg räkna sig till godo tid, varunder han innehaft motsvarande eller jämförlig befattning vid någon av statens tvångsarbetsanstalter.

Statens upp-
fostrings-
anstalt å
Bona.

Ett liknande tillägg torde böra — på sätt likaledes hemställdes i 1918 års proposition — göras till de avlöningsvillkor, som finnas stadgade för åtnjutande av de med ordinarie befattning vid statens uppfostringsanstalt å Bona förenade avlöningsförmåner.

Ändringar i
pensions-
lagen och
lagen om
straffregister.

I detta sammanhang bör nämnas, att tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvården givetvis måste föranleda vissa ändringar i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension. Härom liksom om andra erforderliga ändringar i nämnda lag kommer, på sätt jag redan förut omnämnt, chefen för finansdepartementet att längre fram föreslå Kungl. Maj:t att till riksdagen avlåta särskild proposition.

Likaledes synes det lämpligt, att lagen om straffregister undergår en av nämnda skiljsmessa motiverad omredigering. Härom kommer jag senare hemställa att särskild proposition avlåtes till riksdagen.

Innan jag avslutar min framställning rörande tvångsarbetsanstalterna, torde det tillåtas mig att underställa Kungl. Maj:ts prövning en anslagsfråga, som har avseende å en av tvångsarbetsanstalterna, nämligen den å Svartsjö. Spörsmålet gäller införandet av elektrisk belysning vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö.

G) *Anslag till Svartsjöanstaltens elektrifiering.*

Redan i skrivelse den 24 augusti 1918 angående anslag till fångvården att äskas av 1919 års lagtima riksdag anmälde fångvårdsstyrelsen önskvärdheten, att vid Svartsjöanstalten bleve anordnad elektrisk belysning, så snart förhållandena det medgäve och detta utan allt för stora kostnader kunde ske.

Vid styrelsens berörda skrivelse var fogad en av sakkunnig person, ingenjören Karl Jungholm, verkställd utredning, varav inhämtades att själva anläggningskostnaden då beräknades till 90,000 kronor. Härtill skulle komma ett kontant bidrag till vattenfallsstyrelsen i form av ett så kallat konjunkturtillägg.

Beträffande kostnaderna hemställde styrelsen, att desamma till viss del skulle bestridas av medel, som inflöte vid anstaltens gårdsbruk, samt att fyllnadsbeloppet skulle anvisas att utgå å extra stat för år 1919.

Framställningen föranledde icke för det dåvarande någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Att jag icke ansåg mig böra hemställa om sådan åtgärd hade ingalunda sin grund i ett underskattande av angelägenheten därav, att Svartsjöanstalten utan onödigt dröjsmål bleve elektrifierad, utan berodde därpå, att förhoppning syntes mig föreligga för att, därest med den föreslagna anordningen finge anstå ännu något år, kostnaderna för densamma skulle kunna avsevärt nedbringas.

I skrivelse till Kungl. Maj:t har nu fångvårdsstyrelsen anført:

Fångvårdsstyrelsen.

Direktören vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö hade i en till styrelsen den 18 augusti 1919 inkommen framställning överlämnat en av förutnämnde Jungholm reviderad kostnadsberäkning efter nu gällande priser. Av denna inhämtades, att kostnaden för anstaltens förseende med elektrisk belysning enligt det år 1918 uppgjorda förslaget skulle betinga en till 55,000 kronor reducerad kostnad förutom till vattenfallsstyrelsen eventuellt utgående så kallat konjunkturtillägg.

Fångvårdsstyrelsen, som fortfarande ansåge önskvärt, att elektrifiering av Svartsjö tvångsarbetsanstalt snarast möjligt komme till stånd, finge, då kostnaderna härför nu syntes styrelsen skäligen, föreslå att nödiga medel för anstaltens elektrifiering ställdes till styrelsens disposition. Då uppgift å storleken av det vattenfallsstyrelsen möjligen tillkommande så kallade konjunkturtillägget icke ännu tillställts styrelsen, kunde visserligen anläggningskostnaden icke för det dåvarande till exakta siffran angivas. Men saken kunde enligt styrelsens mening så ordnas, att ett belopp av exempelvis 30,000 kronor anvisades att utgå av särskilt för ändamålet beviljat anslag, under det att återstoden av kostnaden lämpligen syntes böra bestridas av

gårdsbruket vid Svartsjö. Den å gårdsbruket belöpande andelen syntes kunna förskjutas från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll för att sedermera ersättas genom gårdsbrukets avkastning samt, intill dess så kunnat ske, i fångvårdsstyrelsens huvudbok redovisas å konto »förskott för fångvårdens övertagande av Svartsjö kungsladugård».

Under åberopande av vad styrelsen sålunda anfört hemställde styrelsen, att av riksdagen måtte såsom bidrag till kostnaden för anordnande av elektrisk belysning vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö äskas ett anslag å tilläggsstat för år 1920 av 30,000 kronor.

Departements-
chefen.

Olägenheterna därav, att en inrättning av Svartsjöanstaltens omfattning är i saknad av elektriskt ljus och således måste nöja sig med mera primitiva belysningsanordningar, torde ligga i öppen dag. Då kostnaderna på nu ifrågavarande område numera nedgått så avsevärt, att genom ytterligare uppskov ej något torde stå att vinna från ekonomisk synpunkt, är jag beredd att tillstyrka, att för ändamålet erforderliga medel äskas av riksdagen och detta — för att anordningen skall kunna komma anstalten till godo redan under belysningsåret 1920—1921 — å 1920 års tilläggsstat.

Med avseende å anslaget belopp, 30,000 kronor, är jag ense med fångvårdsstyrelsen. Återstoden av den beräknade kostnaden eller således, fränsett konjunkturtillägg till vattenfallsstyrelsen, 25,000 kronor, torde kunna förskjutas, så länge Svartsjöanstalten lyder under fångvården, från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll och därefter från förslagsanslaget till anstalten, för att sedermera ersättas genom jordbrukets avkastning. Till nyssberörda anslagskrav å 30,000 kronor har väl ej hänsyn tagits vid upprättande av det förslag till tilläggsstat för år 1920, som Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen. Denna omständighet torde dock icke, då här ej är fråga om något mera ansenligt belopp, uppväcka några betänkligheter från budgetssynpunkt.

Departements-
chefens
slutliga
hemställan.

Under åberopande av vad jag sålunda i detta ärende anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att dels medgiva, att den för fångvårdsstaten gällande ordinarie staten må från och med år 1921 undergå följande ändringar, nämligen
ej mindre, i vad den avser tjänstemän av högre grad, så till vida, att ur nämnda stat utgå de för tvångsarbetsanstalten å Svartsjö och tvångsarbetsanstalten i Landskrona upptagna särskilda avlöningsstater,
än även, i vad nu ifrågavarande stat avser tjänstemän av lägre

grad (bevakningspersonal), så till vida, att densamma minskas med 4 överkonstaplar med förordnanden som uppsyningsmän, 9 överkonstaplar, 48 vaktkonstaplar, 3 första vaktfruar och 13 vaktfruar, till följd varav staten i sagda del komme att erhålla följande ändrade lydelse:

	K r o n o r				
	Lön eller motsvarande	Tjänstgöringspenningar eller motsvarande	Arvode för särskilt förordnande	Summa	
1 överkonstapel (med förordnande såsom uppsyningsman)	1,000	550	200	1,750	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
14 överkonstaplar med förordnande såsom uppsyningsmän)	14,000	7,700	2,800	24,500	
1 överkonstapel	1,000	550	—	1,550	
68 överkonstaplar	68,000	37,400	—	105,400	
1 vaktkonstapel	800	500	—	1,300	
401 vaktkonstaplar	320,800	200,500	—	521,300	} Efter 5 år kan lönen höjas med 50 kronor och efter 10 år med ytterligare 50 kronor.
1 första vaktfru	700	350	—	1,050	
3 första vaktfruar	2,100	1,050	—	3,150	
1 vaktfru	600	300	—	900	
35 vaktfruar	21,000	10,500	—	31,500	
1 kokerska	400	200	—	600	
12 kokerskor	4,800	2,400	—	7,200	
Summa	—	—	—	700,200	

dels sänka följande i riksstaten under andra huvudtiteln upptagna ordinarie anslag, nämligen

bestämda anslaget till fångars vård och underhåll från dess nuvarande belopp 1,075,300 kronor med 125,500 kronor till 949,800 kronor,

förslagsanslaget till fångars vård och underhåll från dess nuvarande belopp 2,800,000 kronor med 300,000 kronor till 2,500,000 kronor samt

förslagsanslaget till ålderstillägg för en del vid fångvårdsstyrelsen och fångvården anställda ämbets- och tjänstemän från dess nuvarande belopp 96,000 kronor med 6,000 kronor till 90,000 kronor;

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 205 häft. (Nr. 246).

dels till förstärkning av ordinarie förslagsanslaget till fångars vård och underhåll på *extra stat* för år 1921 bevilja ett förslagsanslag, högst, 600,000 kronor;

dels godkänna de av mig framlagda förslagen till ordinarie avlöningsstater för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona, att tillämpas från och med år 1921, ävensom de av mig föreslagna villkoren och bestämmelserna för åtnjutande av de med ordinarie befattning i nämnda stater upptagna avlöningsförmånerna;

dels förklara, att en var, som med eller efter ingången av år 1921 tillträder sådan ordinarie befattning, skall vara pliktig att underkasta sig förenämnda villkor och bestämmelser;

dels medgiva,

ej mindre att såsom tillägg till de för åtnjutande av de enligt den från och med år 1911 gällande staten för fångvårdsstaten med ordinarie befattning vid samma stat förenade avlöningsförmåner stadgade villkor och bestämmelser må förordnas, att innehavare av dylik befattning må i fråga om ålderstillägg räkna sig till godo tid, varunder han innehaft motsvarande eller jämförlig befattning vid någon av statens tvångsarbetsanstalter,

än även att såsom tillägg till de för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt den för statens uppfostringsanstalt å Bona från och med år 1918 gällande avlöningsstaten må förordnas, att innehavare av befattning vid sistnämnda anstalt må i fråga om ålderstillägg räkna sig till godo tid, varunder han innehaft motsvarande eller jämförlig befattning vid någon av statens tvångsarbetsanstalter;

dels ej mindre till bestridande av kostnaderna för införande vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö av elektrisk belysning, vilka kostnader, frånsett konjunkturtillägg till vattenfallsstyrelsen, beräknats uppgå till sammanlagt 55,000 kronor, på 1920 års tilläggsstat under andra huvudtiteln bevilja ett reservationsanslag å 30,000 kronor, än även medgiva, att återstoden av nämnda kostnader må förskjutas, så länge anstalten lyder under fångvården, från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll för att därefter påföras förslagsanslaget till anstalten och, tills detta förskott blivit ersatt genom avkastningen av anstaltens gårdsbruk, i vederbörande räkenskaper redovisas å särskilt konto;

dels ock från och med år 1921 i riksstaten under femte huvudtiteln uppföra följande ordinarie anslag, nämligen
till statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö

ett bestämt anslag å 89,100 kronor och
ett förslagsanslag å 200,000 kronor samt
till statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona
ett bestämt anslag å 36,400 kronor och
ett förslagsanslag å 130,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
N. Cervin.
